

ODSJEK ZA SOCIJALNI RAD

**PERCEPCIJA UČINKOVITOSTI ZAŠTITNIH MJERA IZ
PERSPEKTIVE SOCIJALNIH RADNIKA I ŽRTAVA NASILJA
U PORODICI**

-magistarski rad-

Kandidatkinja

Dijala Halilagić

Broj indeksa: 853

Mentorica

Prof. dr. Sanela Bašić

Sarajevo, oktobar 2023.

Sadržaj

Sadržaj.....	2
Popis slika, tablica i grafikona.....	3
I METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA.....	5
1. Predmet i obrazloženje teme	5
1.2 Problem istraživanja	5
1.3 Predmet istraživanja	6
1.4 Vremensko određenje predmeta istraživanja.....	6
1.5 Prostorno određenje predmeta istraživanja.....	7
1.6 Disciplinarno određenje predmeta istraživanja	7
1.7 Ciljevi istraživanja.....	7
1.8 Hipoteze i indikatori	8
1.8.1 Generalna hipoteza:	8
1.8.2 Posebne hipoteze:	8
1.9 Indikatori	9
1.10 Naučni pristupi i metode istraživanja	10
1.10.1 Vrsta i tip istraživanja.....	10
1.10.2 Općenaučne metode	10
1.11 Osnovne naučne metode.....	10
1.12 Metode pribavljanja podataka	10
1.13 Naučna i društvena opravdanost istraživanja	10
1.13.1 Naučna opravdanost istraživanja.....	10
1.13.2 Društvena opravdanost istraživanja.....	11
1.14 Kategorijalno-pojmovni sistem	11
II TEORIJSKI OKVIR RADA.....	13
2. UVOD	13
2.1 Pojam porodice i funkcije savremene porodice.....	14
2.2 Pojam nasilja i pojam nasilja u porodici.....	15
2.3 Vrste nasilja u porodici.....	17
2.4 Fizičko nasilje.....	18
2.5 Seksualno nasilje	18
2.6 Psihičko nasilje.....	19
2.7 Ekonomsko nasilje	20
2.8 Faze, uzroci i posljedice nasilja u porodici.....	21

2.9	Zakonska zaštita i postupanje u slučaju nasilja u porodici.....	25
2.10	Vrste zaštitnih mjera.....	25
2.11	Uloga policije i centara za socijalni rad	27
2.12	Podrška žrtvama nasilja u porodici.....	28
2.13	Prevenција nasilja u porodici	28
III REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....		29
3.	Statistički podaci o nasilju u porodici na području općine Bihać.....	29
3.1	Opis uzorka, analiza podataka i interpretacija rezultata	31
3.2	Diskusija o rezultatima dobivenim analizom podataka	56
IV ZAKLJUČAK		58
LITERATURA		61
PRILOZI.....		63
Anketni upitnik za žrtve nasilja u porodici.....		63
Anketni upitnik za socijalne radnice		66
Autobiografija		69
IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA		70

Popis slika, tablica i grafikona

Slika 1 Točak nasilja, prema Ajduković, M. i Pavleković, M. (2000: 84).....	21
Slika 2 Faze nasilja u porodici prema Ajduković, M. i Pavleković, M. (2000: 63).....	22
Tablica 1 Podaci Centra za socijalni rad Bihać za 2022. godinu	29
Tablica 2 Podaci Centra za socijalni rad Bihać o vrstama nasilja i žrvama prema spolu	29
Tablica 3 Podaci za 2020. godinu prema Publikaciji	30
Tablica 4 Podaci za 2019. godinu prema Publikaciji	30
Tablica 5 Podaci ARS-a iz 2013.. godine	31
Grafikon 1 Broj ispitanika u odnosu na spol.....	32
Grafikon 2 Broj ispitanika u odnosu na starosnu dob	33
Grafikon 3 Broj ispitanika u odnosu na stručnu spremu	33
Grafikon 4 Broj ispitanika u odnosu na vremenski period trajanja nasilja u porodici.....	34
Grafikon 5 Broj ispitanika u odnosu na vrstu nasilja koje su trpjeli	35
Grafikon 6 Broj ispitanika koji nisu mogli funkcionisati na najproduktivniji način zbog nasilja u porodici.....	35
Grafikon 7 Broj ispitanika u odnosu na odsutnost u mislima zbog nasilja u porodici.....	36
Grafikon 8 Broj ispitanika koji su prikrivali tragove nasilja.....	37
Grafikon 9 Broj ispitanika koji su se dvoumili prilikom prijave nasilja	37
Grafikon 10 Broj ispitanika u odnosu na ustanovu kojoj su prijavili nasilje	38
Grafikon 11 Broj ispitanika u odnosu na zadovoljstvo reakcijama na prijavu	39
Grafikon 12 Broj ispitanika kojima je izrečena mjera zaštite	39
Grafikon 13 Broj ispitanika u odnosu na mjeru koja je izrečena	40
Grafikon 14 Broj ispitanika u odnosu na stav o učinkovitosti mjere	40
Grafikon 15 Broj ispitanika u odnosu na sigurnost koju su osjećali nakon izricanja mjere zaštite.....	41
Grafikon 16 Broj ispitanika koji su bili smješteni u sigurnu kuću.....	42
Grafikon 17 Broj ispitanika koji su dobili psihoterapeutsku podršku.....	42
Grafikon 18 Broj ispitanika u odnosu na zadovoljstvo dobivenom podrškom	43
Grafikon 19 Broj ispitanika u odnosu na promjenu stanja nakon isteka mjere.....	43
Grafikon 20 Broj ispitanika u odnosu na povratak u porodicu	44

Grafikon 21 Broj ispitanika kojima se nasilje ponovilo nakon isteka mjere zaštite	45
Grafikon 22 Broj ispitanika u odnosu na ponovno prijavljivanje nasilja.....	45
Grafikon 23 Broj ispitanika u odnosu na mišljenje jesu li samo zaštitne mjere dovoljne	46
Grafikon 24 Broj socijalnih radnika u odnosu na spol.....	47
Grafikon 25 Broj socijalnih radnica u odnosu na dob.....	47
Grafikon 26 Broj socijalnih radnica u odnosu na stručnu spremu	48
Grafikon 27 Broj socijalnih radnica u odnosu na referat na kojem rade.....	48
Grafikon 28 Broj socijalnih radnica u odnosu na iskustvo na referatu nasilje u porodici	49
Grafikon 29 Broj socijalnih radnica u odnosu na iskustvo ko najčešće prijavljuje nasilje u porodici.....	49
Grafikon 30 Broj socijalnih radnica prema iskustvu u odnosu na mjere koje sud najčešće izriče	50
Grafikon 31 Broj socijalnih radnica koje mjere smatraju učinkovitima	51
Grafikon 32 Broj socijalnih radnica u odnosu na tačno utvrđivanje učinkovitosti zaštitnih mjera.....	51
Grafikon 33 Broj socijalnih radnica u odnosu na nadziranje zaštitnih mjera	52
Grafikon 34 Broj socijalnih radnica u odnosu na praćenje korisnika da bi se reagovalo na slučajeve u recidivu	52
Grafikon 35 Broj socijalnih radnica u odnosu na diskriminatornost mjera zaštite	53
Grafikon 36 Broj socijalnih radnica u odnosu na provođenje prakse psihosocijalnog tretmana	54
Grafikon 37 Broj socijalnih radnica u odnosu na učinkovitost psihosocijalnog tretmana.....	54
Grafikon 38 Broj socijalnih radnica u odnosu na odlučivanje o kontaktima maloljetne djece i roditelja počinitelja nasilja	55
Grafikon 39 Broj socijalnih radnica u odnosu na potrebu za održavanjem kontakata.....	55
Grafikon 40 Broj socijalnih radnica u odnosu na dovoljnost zaštitnih mjera za preodgoj nasilnika i suzbijanje nasilja.....	56

I METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA

1. Predmet i obrazloženje teme

Iako je nasilje općenito, a naročito nasilje u porodici veoma česta pojava, svjesni smo da se o njemu ne govori dovoljno. Prema nasilju u porodici se ophodimo kao da je tabu tema, a u suštini, riječ je o globalnoj pojavi koja je prisutna u svim društvima i kao takva predstavlja jedan od najvećih problema današnjice. Nažalost, na isti način se ponašaju i same žrtve nasilja u porodici te su rijetki slučajevi u kojima su dovoljno osnažene i ohrabrene da bi prijavile nasilje. Grabovac (2020: 2) objašnjava da je jedan od glavnih uzročnika ovakvog stava u Bosni i Hercegovini tradicionalno shvatanje nasilja u porodici kao odgojne mjere i stvar privatnog života. Od žena se, najčešće, očekuje da ostanu u braku, vezi ili unutar same porodice, jer se nasilje nad njima, nažalost, smatra njihovom „sramotom“. Upravo zbog ovakvog shvatanja, potrebno je da teorijski dio rada obuhvati i uzroke nastanka, vrste, ali i posljedice koje nasilje u porodici ostavlja na odrasle osobe. Osim toga, valja objasniti i ono što dolazi kao rezultat prijave nasilja u porodici, a to je izricanje zaštitnih mjera, koje se smatraju prvim stepenom podrške sistema. Ovakav teorijski koncept vodi do jasnog metodološkog okvira.

1.2 Problem istraživanja

Ono što se ovim radom problematizira jeste fenomen nasilje u porodici na području Općine Bihać, što je ujedno i suština istraživačkog problema. Istraživački problem može se razložiti na nekoliko segmenata na koji uključuju ukupnost i učestalost slučajeva odnosno prevalenciju i incidenciju, osnovne oblike nasilja kojima su izložene žrtve nasilja, moguće teorije nastanka nasilja uključujući i transgeneracijski prijenos nasilja u porodici, samim time i uzroke koji dovode do pojave nasilja u porodici, posljedice nasilja te posljedice intervencija socijalnih radnika. Također, jedan od bitnih elemenata čini (ne)učinkovitost sistema te cjelokupna podrška države, ali i sama prevencija nasilja u porodici. Problem koji je naveden u naslovu rada je specifičan i ukazuje na uzročno-posljedičnu vezu više društvenih problema. Često, ukoliko se na pojedinačne, izolovane slučajeve i reaguje na vrijeme, ne promatraju se kao slučajevi u recidivu, nego se na njih zaboravi odmah po isteku izrečenih zaštitnih mjera. Dakle, nasilje u porodici može ostaviti broje fizičke i psihičke posljedice, a ne prijavljivanjem

nasilja žrtvi se ne može pružiti nikakva pomoć. S druge strane, prijavljivanjem nasilja žrtva može iskoristiti svoje pravo na neku od mjera zaštite, ali je pitanje šta se dešava kada mjera zaštite istekne. Prirodnim slijedom, problemsko pitanje može biti izraženo u sljedećem obliku: Kakva je percepcija žrtava i socijalnih radnika o učinkovitosti zaštitnih mjera koje se izriču počiniteljima nasilja u porodici?

1.3 Predmet istraživanja

Prema Termiz (2005: 77-78) društveni problem predstavlja jedan od fundamentalnih pojmova nauke o socijalnom radu, to obuhvata probleme koji uključuju devijantno ponašanje te probleme koji su posljedica socijalne dezorganizacije i sukoba vrijednosti i normi.

Predmet ovog istraživanja jeste percepcija učinkovitosti zaštitnih mjera izrečenih u slučajevima nasilja na području općine Bihać, kroz prizmu žrtava, ali i socijalnih radnika. Predmet istraživanja se odnosi na učinkovitosti zaštitnih mjera, koje uključuju udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabranu vraćanja, zabranu približavanja žrtvi nasilja, osiguranje zaštite osobe izložene nasilju, zabranu uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju, obavezu psihosocijalnog tretmana i obavezno liječenje od ovisnosti, iz perspektive žrtve te socijalnih radnika.

Socijalni radnici su generalno preopterećeni raspoređenošću na ogroman broj ljudi i predmeta unutar jedne općine, pa nije pogrešno zaključiti kako se izricanjem zaštitne mjere i njenim istekom prestaje pratiti stanje žrtve, što je naročito problematično ukoliko se ona odluči vratiti u porodicu. Također, socijalni radnici posebnu pažnju posvećuju porodicama sa maloljetnom djecom. Budući da su žrtve nasilja u porodici najčešće žene, praksa je pokazala da se one često ne mogu osamostaliti, pa da im je povratak u porodicu jedina opcija, a to nas dovodi do potrebne podrške sistema kako bi se postigli najbolji mogući, pozitivni, rezultati. Kad je riječ o žrtvama nasilja u porodici, istraživanje će se provoditi isključivo sa odraslim osobama.

1.4 Vremensko određenje predmeta istraživanja

Kad je riječ o istraživanju problema, ali i samog predmeta, ovog rada, valja istaći da će on obuhvatati slučajeve nasilja u porodici prema podacima MUP-a USK i Centra za socijalni rad

Bihać u 2022. godini, a da će se samo istraživanje provoditi u periodu od šest mjeseci. Ovaj period se, naravno, može i povećati s obzirom na činjenicu da je problem istraživanja konstantno aktuelan i podaci koji će se prezentirati bit će dobrodošli u, manje-više, svakom trenutku.

1.5 Prostorno određenje predmeta istraživanja

Dakle, kao što je već navedeno, istraživanje će biti ograničeno na područje Općine Bihać. Bihać je grad sa nešto malo manje od šezdeset hiljada stanovnika i samo jednim centrom za socijalni rad što će reći da na rješavanju svih problema socijalne prirode radi institucija u kojoj je zaposleno samo devet socijalnih radnica. Osim podataka JU Centar za socijalni rad Bihać, svoj doprinos dat će i podaci JU MUP USK.

1.6 Disciplinarno određenje predmeta istraživanja

Iako će ovdje biti riječ o problemu koji će, prije svega, biti sagledan sa aspekta socijalnog rada, riječ je o intradisciplinarnom istraživanju koje će se odvijati uz pomoć sljedećih disciplina: pravo (analiza zakonodavstva), socijalna psihologija (ponašanje pojedinca), socijalna pedagogija (pedagoški aspekti procjene pojedinca) i medicina (zdravstveni aspekti i posljedice nasilja u porodici).

1.7 Ciljevi istraživanja

Predmet ovog istraživanja je već klasificiran i tipologiziran budući da je jasno određeno i nekoliko puta naglašeno da pripada redu društvenih problema. Kad je riječ o znanstvenim ciljevima istraživanja, sama tema prikazuje primjer uzročno-posljedične veze. S jedne strane, nasilje u porodici je uzrok za izricanje zaštitnih mjera, ali je istovremeno samo prema sebi društveni problem, dok s druge strane postoji težnja ka pozitivnom rezultatu i učinkovitosti te težnja za smanjenjem ovog problema. Naučnu eksplikaciju predstavlja naučno saznanje o ovom uzročno-posljedičnom odnosu, društveni zakoni i objašnjenja što se ovom temom ujedno postavlja i kao cilj. S druge strane, naučna deskripcija se također može postaviti kao

jedan od ciljeva budući da nauka determinira društveni razvoj što dovoljno govori o njenoj važnosti. Na ispunjavanje naučnih ciljeva direktno mogu utjecati i specifičnosti problema i istraživanja, a u ovom slučaju to su subjekti čiji se problem istražuje (žrtva i počinitelj) te prostor na kojem se područje istražuje (iako je ovdje konkretno riječ o području općine Bihać, već je navedeno da je sam prostor BiH specifičan po svom shvatanju nasilja kao odgojne metode i dijelom privatnosti unutar jedne porodice). Ključni doprinos ovom istraživanju će dati iskazi žrtava nasilja u porodici, pa se, u konačnici naučno može dokazati da li su mjere zaštite zapravo učinkovite iz njihove perspektive. Cilj istraživanja podrazumijeva saznanje nečeg novog, a u ovom slučaju su to stavovi žrtava o učinkovitosti zaštitnih mjera.

Ono što nam ukazuje na društvene ciljeve istraživanja jeste zapravo karakter istraživanog problema, a on je društveni. Dakle, rezultati istraživanja ovog predmeta i problema, bitni su najprije za žrtve nasilja, a zatim i za počinitelje nasilja. Nadalje, korisnici rezultata ovog istraživanja mogu biti i nadležne institucije koje se bave problemom nasilja u porodici te, u konačnici, društvo u cjelini. Shodno navedenom, možemo zaključiti da je cilj na bilo koji način, pa i onaj minimalni, pridonijeti društvu.

1.8 Hipoteze i indikatori

1.8.1 Generalna hipoteza:

Percepcija učinkovitosti zaštitnih mjera iz perspektive žrtava nasilja u porodici je negativna, pri čemu smatraju da same zaštitne mjere nisu dovoljno učinkovite kako bi se spriječilo i suzbilo nasilje u porodici, otklonile posljedice učinjenog nasilja te preodgojio nasilnik i uklonile okolnosti koje podstiču izvršenje novih prekršaja nasilja u porodici. Percepcija socijalnih radnika se ogleda u mišljenju da su zaštitne mjere djelimično učinkovite te da djelimično ostvaruju i postižu navedene ciljeve.

1.8.2 Posebne hipoteze:

H1: Pretpostavlja se da su žrtve najviše izložene fizičkom i psihičkom nasilju u porodici koje na njih ostavlja trajne posljedice što ih često obeshrabruje da potraže pomoć i prijave nasilje.

H2: Pretpostavlja se da nasilje u porodici direktno utječe na žrtvu smanjujući njeno normalno i očekivano funkcionisanje na svakodnevnom nivou, a nedovoljna podrška sistema i

nepovoljna financijska situacija onemogućuju žrtve nasilja u porodici da se osamostale po isteku trajanja zaštitne mjere.

H3: Sud najviše i najčešće izriče mjere udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja, zabranu približavanja žrtvi nasilja u porodici te zabranu uznemiravanja žrtve.

H4: Žrtve nasilja u porodici drugu zaštitnu mjeru koju izriče Sud, a koja se odnosi na zabranu približavanja, smatraju djelimično učinkovitim u periodu trajanja, dok se po isteku iste ne provodi nadzor nasilja u recidivu.

H5: Socijalne radnice prvu zaštitnu mjeru koju izriče Sud, a koja se odnosi na udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora te zabranu vraćanja smatraju nepravednom, jer su najčešće one te koje moraju napustiti vlastiti dom.

H6: Socijalne radnice smatraju da su mjere zaštite djelimično učinkovite jer ne postoje mehanizmi praćenja učinkovitosti koji bi mogli utvrditi da li je određena mjera zaista dugoročno djelotvorna ili samo nasilje nije ponovo prijavljeno.

H7: Socijalne radnice smatraju da su zaštitne mjere teorijski dobro postavljene, ali da se često pri provedbi susreću s kontradiktornostima, pri čemu se podilazi počinitelju, a ne samoj žrtvi.

H8: Socijalne radnice odlučuju o kontaktima maloljetne djece s roditeljem počiniteljem u odnosu na činjenicu da li se izrečena mjera zaštite odnosi na drugog roditelja ili i na samo dijete.

1.9 Indikatori

Prethodno postavljene hipoteze determinišu niz indikatora, a koji su u uskoj vezi sa zavisnom i nezavisnom varijablom, pri čemu kako ističe Termiz (2022: 324) zavisna varijabla pokazuje posljedice djelovanja nezavisne varijable. Budući da je u ovom radu nezavisna varijabla nasilje u porodici, a zavisna mjere zaštite, indikatori bi bili informacije i iskazi koje možemo dobiti od samih žrtava nasilja u porodici.

1.10 Naučni pristupi i metode istraživanja

1.10.1 Vrsta i tip istraživanja

Istraživanje i projekat s ovakvom tematikom se baziraju na teorijsko-empirijskom istraživanju. To znači da će se, prvenstveno, istražiti postojeća teorijska saznanja s jedne strane te iskustva subjekata s druge strane.

1.10.2 Općenaučne metode

U ovom radu koristit će se hipotetičko-deduktivno istraživanje, koje može dati velike rezultate obzirom da su hipoteze koje će se provjeravati izvedene iz opće teorije i čvrsto su međusobno povezane. Za ovaj tip istraživanja karakteristična je još i statistička metoda koja će se koristiti pri predstavljanju podataka ankete, dakle statističkih podatak. Osim toga, ukoliko bude potrebe koristit će se još i komparativna metoda.

1.11 Osnovne naučne metode

U ovom radu pokušat ćemo iskoristiti što više osnovnih naučnih metoda, međutim, naglasak će se staviti na analizu. Po potrebi će se iskoristiti i druge naučne metode, poput metoda indukcije i/ili dedukcije i sl. Metoda analize je najoptimalnija metoda budući da se radi o društvenom problemu, problemu nasilja u porodici, ali i ostalim problemima koji nastaju kao posljedice pomenutog, pa je jasno da postoji mnoštvo determinanti koje su od velikog značaja, a potrebno je analizirati i veći broj iskaza koji se odnose na pojedinačne slučajeve.

1.12 Metode pribavljanja podataka

Pri istraživanju će se koristiti, dominantno, metoda ispitivanja. Tehnika kojom će se pribavljati podaci je anketa uz pomoć anketnog upitnika ili intervjua pri prikupljanju podataka od žrtava nasilja u porodici.

1.13 Naučna i društvena opravdanost istraživanja

1.13.1 Naučna opravdanost istraživanja

Naučna opravdanost ovog istraživanja se ogleda u činjenici da će se nakon provođenja istog, odnosno nakon provjere postavljenih hipoteza (koje će na samom kraju biti ili potvrđene ili odbačene) doći do novih saznanja. Takva saznanja mogu pomoći i biti inspiracija drugim istraživačima, metodolozima i stručnim radnicima kao polazište za dalja i složenija istraživanja iste ili slične problematike. Osim toga, govorimo i o drugačijoj interpretaciji problema te otkrivanju nekih novih problemskih pitanja, a što, u konačnici, može predstavljati korak ka značajnijoj promjeni.

1.13.2 Društvena opravdanost istraživanja

Krajnji cilj svakog istraživanja je doći do nekog novog saznanja. Nakon provedenog istraživanja, neophodno je o rezultatima, ali i samoj srži problematike koja se istražuje upoznati javnost. Također, ono može poslužiti i u praktičnom rješavanju problema, kao vid instrukcija u smislu daljeg djelovanja pri uočavanju ili pojavi nasilja u porodici, ali i kao sredstvo edukacije. Rad će biti javan, samim time dostupan široj publici, a rezultati će dati određeni doprinos u smanjenju navedenog problema.

1.14 Kategorijalno-pojmovni sistem

Porodica - „Porodica je osnovna krvnosrodnička zajednica koju sačinjavaju roditelji i djeca, a u širem značenju podrazumijeva sve koji žive zajedno, kao i usvojena lica“ (Islamović, 2013: 112)

Nasilje – „Nasilje uvijek pretpostavlja zloupotrebu moći u odnosima koji se temelje na nejednakosti.“ (Miković i Bašić, 2011: 11)

Nasilje u porodici – „U smislu ovog zakona smatrat će se da postoji nasilje u porodici ukoliko postoje osnove sumnje da su učinjene radnje kojim član porodice nanosi fizičku, psihičku ili seksualnu bol ili patnju i ekonomsku štetu, kao i prijetnje koje izazivaju strah od fizičkog, psihičkog ili seksualnog nasilja i ekonomske štete kod drugog člana porodice.“ (Zakon o zaštiti od nasilja u porodici: 3)

Zaštitne mjere – „Svrha ovih mjera je, prema zakonu, sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici, otklanjanje posljedica učinjenog nasilja i poduzimanje efikasnih mjera preodgoja

nasilnika i otklanjanje okolnosti koje pogoduju ili podstiču izvršavanje novih prekršaja nasilja u porodici.“ (Traljić i Bubić, 2007: 154)

Žrtva – „Označava svako fizičko lice koje je izloženo ophođenju opisanom definicijama nasilja i nasilja u porodici“ (Jurešić, et al., 2014: 11)

Grad Bihać - „Grad u zapadnoj Bosni, sa 20 000 st. (1968). Leži s obje stran r. Une, na nadmorskoj visini 227 m...“ „Prvi put se pominje 1260. kao hrvatski kraljevski grad. Krajem XIV v. bio je pod vlašću bosanskog vojvode Hrvoja Vukčića Hrvatinića.“ (Gašević, 1970., str. 605)

II TEORIJSKI OKVIR RADA

2. UVOD

Problem nasilja, a potom i nasilja u porodici, jedan je od najvećih problema današnjice. On nije nepoznat i kroz historiju je prisutan u ljudskoj svijesti. Vrlo često se prema ovom problemu ophodimo kao da je tabu tema, a zapravo govorimo o globalnom problemu oko kojeg se često formiraju zablude poput one da je prisutno samo u problematičnim porodicama i da je, kao takvo, rijetka pojava. Ono zapravo ne bira ni spol, ni dob, ali najčešće se ovaj problem dovodi u vezu sa faktorom spola i neuravnoteženom podjelom moći u međupartnerskim odnosima, a često je upravo žena bila ta koja trpi, što je u suprotnosti sa ravnopravnošću partnera za koju se oni odlučuju stupanjem u brak. Govoreći o Bosni i Hercegovini, Grabovac (2020: 2) ističe kako možemo vidjeti da vrijedi tradicionalno shvatanje nasilja u porodici kao nečeg što je odgojna mjera ili stvar privatnog života. Dakle, jedno te isto pravilo koje se, također, protezalo kroz historiju kada se smatralo da suprug ima pravo fizički kazniti suprugu ukoliko nije zadovoljan večerom ili njenom pričom i ponašanjem. Još jedan problem koji često ide uz nasilje, jeste problem šutnje i sramote, budući da se od žrtve vrlo često očekuje da ostane u braku, vezi ili unutar same porodice jer se nasilje smatra njihovom sramotom.

Ipak, možemo kazati da se u 21. vijeku pokušavaju više nego ikad zaštititi prava žrtava nasilja u porodici, na način da se nastoje usvojiti i implementirati mnoge zakonske regulative koje, za razliku od prijašnjih vremena, dozvoljavaju uplitanje drugih osoba ili zakona u nešto što je dosad bilo okarakterisano kao „privatni život“. Ono što je jednim takvim zakonom regulisano jesu mjere zaštite koje se izriču u slučajevima nasilja u porodici, kako bi na najbolji mogući način zaštitile žrtvu te, što je bolje moguće, smanjile psihosocijalne posljedice. S tim u vezi, možemo postaviti pitanje koliko su zapravo te mjere zaštite učinkovite, naročito iz perspektive žrtava nasilja u porodici, a onda i samih socijalnih radnika koji su jedna od najvažnijih karika u lancu borbe protiv nasilja u porodici?

S obzirom na navedeno, u ovom radu ćemo prikazati fenomen i problem porodičnog nasilja, ali i učinkovitost izrečenih zaštitnih mjera te njihove, eventualne, kontradiktornosti.

Žrtve nasilja u porodici su prve koje mogu ocijeniti tu učinkovitost. Zbog opsežnosti teme istraživanje će biti ograničeno na područje grada Bihaća, ali i na međupartnerske odnose i odrasle osobe.

2.1 Pojam porodice i funkcije savremene porodice

Tomić (2008: 19) objašnjava da pojam obitelji predstavlja društvenu grupu, odnosno društvenu ustanovu. S tim u vezi ističe se nekoliko elemenata koji upućuju na njenu djelatnost, a to su sljedeći elementi: društveni, materijalni i prirodni te biološki. Prema Porodičnom zakonu Federacije Bosne i Hercegovine (2005: 1) porodica predstavlja životnu zajednicu roditelja, djece i drugih srodnika, srodnika po tazbini, usvojlaca i usvojenika i osoba iz vanbračne zajednice u zajedničkom domaćinstvu. Dakle, ona obuhvata više ili manje članova koji se u svrhu svog suživota moraju podjednako dobro razumijevati i podržavati upravo zbog činjenice, da vrlo često, sve ono što se dešava unutar porodice ima direktan utjecaj na ono van nje. Upravo zbog toga, Ajduković i Pavleković (2000: 11) navode da je porodica primarna društvena zajednica, koja ima reproduktivnu, odgojnu, gospodarstvenu i zaštitnu ulogu, a svi članovi u njoj moraju ostvarivati svoja temeljna prava. Tomić (2008: 37) osim definicije navodi i da postoje dva tipa obiteljske organizacije, a oni su velika i mala obitelj. Prema tome, velika obitelj okuplja veliki broj srodnika u jednu nepodijeljenu obiteljsku zajednicu i često se dodatno naziva i kao višegeneracijska obitelj, dok se mala obitelj razlikuje prema broju članova koje okuplja i prema sadržaju unutrašnjih odnosa koji u njoj postoje, po njenom odnosu prema društvu, prema proizvodnji, tržištu i potrošnji.

Funkcije porodice su se mijenjale kroz historiju. Prema Grandić (2001: 38) funkcije savremene obitelji su reproduktivna funkcija, ekonomska funkcija, funkcija zadovoljenja spolnih nagona i emotivna funkcija, funkcija pružanja zaštite, odgojna i obrazovna funkcije te funkcija zabave i razonode. Ono što karakterizira savremenu porodicu za razliku od ranije shvaćenih funkcija, jeste komponenta emotivne funkcija koja je znatno više zastupljena u savremenom društvu, nego ranijih godina.

Prema Tomić (2008: 32-33) savremena porodica je jednako što i tzv. mala porodica, a osnovne karakteristike male porodice su da ona, sa ekonomskog aspekta, čini obiteljsku grupu koja radi tuđim sredstvima za proizvodnju, odnosno za drugog, jer ne posjeduje svoja sredstva za proizvodnju, što je čini radnično-službeničkom porodicom. S druge strane, ona je etapa u

razvoju porodice, gledajući sa historijskog aspekta, pa je karakteriše bračni par sa maloljetnom djecom nesposobnom za rad, supružnička obitelj, minimalan broj članova, izrastanje u uvjetima urbanizacije i egalitarnost jer počiva na osjećajnim vezama. S pravnog aspekta riječ je o pravnoj jednakosti supružnika te pravnoj zaštiti obitelji kao cjeline sa posebnim osvrtom na zaštitu prava djece i žena. Govoreći o socijalno-političkom aspektu, visoko je zaštićena, npr. zdravstvena i socijalna zaštita.

Govoreći o ranije navedenim funkcijama suvremene porodice, objašnjeno je da je prije svega riječ o reproduktivnoj funkciji, pri čemu ovu porodicu karakteriše slab natalitet i slab mortalitet, a u vezi s tim klasične su pojave dezintegracije i dezorganizacije. Osim toga, ekonomska funkcija daje karakteristiku tzv. zajednice potrošača, odnosno, porodica je u ovom slučaju potrošačka jedinica budući da ne posjeduje svoja sredstva za proizvodnju. Kad je riječ o funkciji zadovoljenja spolnog nagona i emotivnoj funkciji, ona se razlikuje od reproduktivne, osnovni cilj braka je zadovoljenje njihovih najintimnijih želja, a ne samo rađanje djece. Ova funkcija garantuje ravnopravnost unutar međupartnerske veze. Funkcija pružanja zaštite podrazumijeva sve vrste zaštite uključujući i pravnu, moralnu, biološku i ekonomsku. Odgojna i obrazovna funkcija savremene obitelji je najznačajnija za djecu, a osim toga, stvaranje i kreiranje uvjeta za zdrav i normalan razvoj djece vrlo bitnom se čini funkcija zabave i razonode. Ova funkcija ima ulogu zbližavanja porodice kroz zajedničke aktivnosti poput odmora, izleta, sportskih aktivnosti i slično što je čini prekretnicom u društvenom životu i socijalizaciji.

2.2 Pojam nasilja i pojam nasilja u porodici

Nasilje je jedan od najvećih društvenih problema, a koji se različito definirao kroz historiju. Prema Ćorić i Mujezinović (2008: 13) nasilje predstavlja vršenje bilo kakvog utjecaja na ljude koji im onemogućuje da se tjelesno ili duhovno razvijaju, odnosno da žive onoliko i onako kako bi to bilo u normalnim uvjerima. Ovako definisano nasilje možemo najjednostavnije uočiti kada se ono vrši u fizičkoj formi. Također, ovako definisano, nasilje se može podijeliti na dvije vrste, a to su osobno i strukturalno nasilje. Ćorić i Mujezinović (2008: 13) objašnjavaju osobno nasilje kao ono u kojem jedna osoba zlostavlja drugu i na taj način možemo napraviti jasnu distinkciju između žrtve i zlostavljača. S druge strane, u strukturalnom nasilju sudjeluju specifične organizacijske ili društvene strukture, a vršeno je nad ljudima, najčešće ženama. U ovom obliku sami počinitelji nasilja nisu jasno uočljivi.

S druge strane Svjetska zdravstvena organizacija (2021) je nasilje definisala kao namjernu upotrebu fizičke sile ili moći, prijetnje ili stvarnosti protiv sebe, druge osobe ili grupe ili zajednice, koja rezultira ili ima visoku vjerovatnost da će rezultirati povredom, smrću, psihičkom ozljedom, nerazvijenošću ili lišavanjem. Ovakvo definisan pojam nasilja može se dalje razložiti u nekoliko specifičnih pojmova, odnosno vrsta nasilja prema specifičnim kategorijama.

Govoreći o pojmu nasilja u porodici, Mujezinović et. al. (2020: 9-10) objašnjavaju da ono predstavlja skup ponašanja kojima je cilj kontrola nad nekim članom porodice pri čemu se tom članu porodice ugrožava tjelesni integritet, duševno zdravlje ili spokojstvo od nekog drugog člana porodice. Najčešće su porodice u kojima su zastupljeni ovakvi oblici ponašanja, vrlo slične drugim porodicama u kojima nema nasilja, pa ih je zapravo veoma teško uočiti i prepoznati. Nasilje u porodici obuhvata svako djelo fizičkog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja do kojeg dolazi unutar jedne porodice između supružnika ili partnera, a onda i njihove djece ili ostalih članova porodice. Ćorić i Mujezinović (2008: 14) ovakvo ponašanje objašnjavaju kao ozbiljan društveni i porodični fenomen koji ima razarajući fizički, emocionalni, finansijski i socijalni efekt nad ljudima.

Kad je riječ o nasilju u porodici, govorimo najčešće o rodno zasnovanom nasilju, koje u pravilu nije ograničeno samo na jedan spol, no Nefić (2005: 15) objašnjava da ukoliko u kreiranju odnosa u porodici presudan utjecaj ima faktor moći, a najčešće ima, ta moć je neravnomjerno raspoređena i to u korist muškarca te kao takva biva često zloupotrijebljena, pa su žrtve tog nasilja češće žene. Ovakva vrsta nasilja postoji još od najranijih vremena čovjekovog postojanja, a Lovaković (2015: 1) je navela da je muškarcima još u starom Rimu bilo zakonom omogućeno fizičko kažnjavanje, pa i ubojstvo supruge ukoliko se ponašala neprihvatljivo za njegove standarde. Također, u srednjem vijeku zlostavljanje žene se smatralo obavezom, budući da su se supruge i žene smatrale nižim slojem. Također, prema engleskom srednjovjekovnom pravu, muškarac nije mogao biti kažnjen zbog seksualnog zlostavljanja i silovanja supruge, a tek se ukidanjem prava muškarcu da kažnjava ženu i djecu, 1881. godine, počinje službeno upotrebljavati pojam nasilja u porodici. Dakle, nasilje se smatralo adekvatnom metodom discipliniranja pojedinih članova porodice. Ovakvi primjeri pokazuju da je u određenim kulturama nasilje bilo socijalno prihvatljivo.

Prema Ćorić i Mujezinović (2008: 14)-15 Pojam nasilja u porodici obuhvata mnogo više segmenata, a odnose se na:

- a) Primjenu svakog oblika nasilja na fizički ili psihički integritet člana porodice
- b) Svaku vrstu postupka člana porodice koji uzrokuje ili izaziva fizičku ili psihičku bol ili nanosi ekonomsku štetu drugom članu porodice
- c) Izazivanje straha, osjećaja osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva kod člana porodice ucjenjivanjem ili drugim vidom prinude
- d) Fizički napad na druge članove porodice, bez obzira da li je nastupila ili nije nastupila ozbiljnija povreda
- e) Verbalni napad, vrijeđanje, psovanje ili nazivanje drugog člana porodice pogrdnim imenima
- f) Seksualno uznemiravanje članova porodice
- g) Uhođenje članova porodice
- h) Oštećenje ili uništenje zajedničke imovine ili pokušaje da se to učini
- i) Propuštanjem pažnje i nadzora ili izostanak pružanja pomoći članu porodice
- j) Izoliranje i ograničavanje slobode kretanja i komuniciranja s drugim osobama

Ono što bismo mogli istaći kao primjer nešto pozitivnije prakse, jeste činjenica da se o problemu nasilja u porodici sve više javno govori, ali i da se o njemu medijski izvještava. To bi značilo da ovaj problem prestaje biti stvar privatnog života te postaje riječ o društvenom problemu. Unatoč tome, čini se da je u nekim kulturama i dalje društveno prihvatljiv.

2.3 Vrste nasilja u porodici

Prema Konstatinović-Vilić i Petrušić (2010: 9) postoji više tipova nasilja unutar porodice, a odnose se na nasilje u braku, nasilje prema članovima zajedničkog domaćinstva te nasilje prema djeci. Ono što je isto kod svih ovih oblika jeste način manifestacije, a koji je baziran na povređivanju i ugrožavanju sigurnosti uz moć i kontrolu nad žrtvom. Kad je riječ o oblicima i vrstama nasilja u porodici, najzastupljeniji oblici su fizičko nasilje, psihičko nasilje te seksualno i ekonomsko nasilje. Navedeni oblici nasilja predstavljaju tzv. aktivno nasilje. S druge strane, Krstinić i Vasiljković (2019: 70) objašnjavaju da osim aktivnog postoji i tzv. pasivno zlostavljanje koje predstavlja poseban oblik nasilja i teško ga je uočiti. To znači da je veoma suptilan, a uključuje viktimizaciju i zapostavljanje te duhovno i intelektualno zlostavljanje. Sve ovi oblici nasilja, jasno je, ostavljaju posljedice na žrtvi, bez obzira na to da li je riječ o vidljivim (najčešće fizičkim) posljedicama ili onima koje nije moguće uočiti na prvu.

2.4 Fizičko nasilje

Prema Krstinić i Vasiljković (2019: 70) fizičko je ono nasilje koje se odnosi na namjerno izazivanje bola ili povrede, a koje imaju za posljedicu fizičku povredu ili duševnu bol. Dakle, ono predstavlja namjerno učinjeno djelo fizičkog nasilja nad drugim licem, a može uključivati i guranje, šamaranje, udaranje, podmetanje noge, zaključavanje, ograničavanje slobode i slično. Ono što je osnovna karakteristika ove vrste nasilja jeste činjenica da se ono provodi upotrebom fizičke sile prema drugom licu s ciljem nanošenja povreda. Upravo ovaj oblik nasilja se najčešće koristi kao tzv. „odgojna metoda“ za discipliniranje i preodgoj žrtve. Fizičko nasilje je jedno od onih oblika kod koje se jasno može uočiti, budući da ostavlja fizičke tragove, najčešće na licu, nogama, rukama i stomaku, a vrlo često ove hematome, posjekotine, opekotine i slično mogu uočiti i ostali pojedinci u okruženju.

Također, Nefić (2015: 19) ističe da se, u ovom slučaju, vrlo često zanemaruje činjenica da je najvećem broju fizičkih zlostavljanja zapravo prethodilo emocionalno zlostavljanje, no upravo zbog lakše uočljivosti, često se veća pažnja daje upravo fizičkom nasilju.

2.5 Seksualno nasilje

Govoreći o seksualnom nasilju, Pejak-Prošek (2006: 54) objašnjava da je ono najdelikatniji oblik nasilja kojeg žena može doživjeti, naročito ako se ono dešava u porodici. Kao takvo, najčešće se povezuje sa incestnim pojavama i pojavama seksualnog zlostavljanja u djetinjstvu od srodnika ili drugih bliskih osoba. Međutim, kad govorimo o partnerskim odnosima, naročito braku, ova vrsta nasilja je dugo bila nepoznata budući da tradicionalno shvatanje i tradicionalni odgoj zapravo nije podržavao individualizaciju žene u braku, pa je zapravo bilo nejasno gdje prestaje njena bračna obaveza.

Kako navode Krstinić i Vasiljković (2019: 72) seksualno nasilje predstavlja jedan od najtežih vidova seksualnih devijacija jer podrazumijeva svaku povredu polne slobode i polnog morala, kao i svaki vid degradiranja i ponižavanja na seksualnoj osnovi, silovanje te podstrekivanje na seksualni odnos. Osim toga, ono uključuje i slanje vulgarnih poruka, video

zapisa, mailova i sl. Specifično, ova vrsta nasilja ostavlja i fizičke tragove, odnosno povrede koje mogu dovesti i do invaliditeta te mnogo teže psihičke povrede žrtve koje za posljedicu mogu imati povlačenje u sebe, strah, depresiju, gubljenje povjerenja, odavanje psihoaktivnim supstancama te samoubistvo.

Kad je riječ o ovom obliku nasilja, izvjesno je da se najveća pažnja mora posvetiti osnaživanju žrtve te njenom osposobljavanju za svakodnevno normalno funkcionisanje, upravo zbog činjenice da je česta posljedica zapravo samookrivljavanje, ali i grižnja savjesti.

2.6 Psihičko nasilje

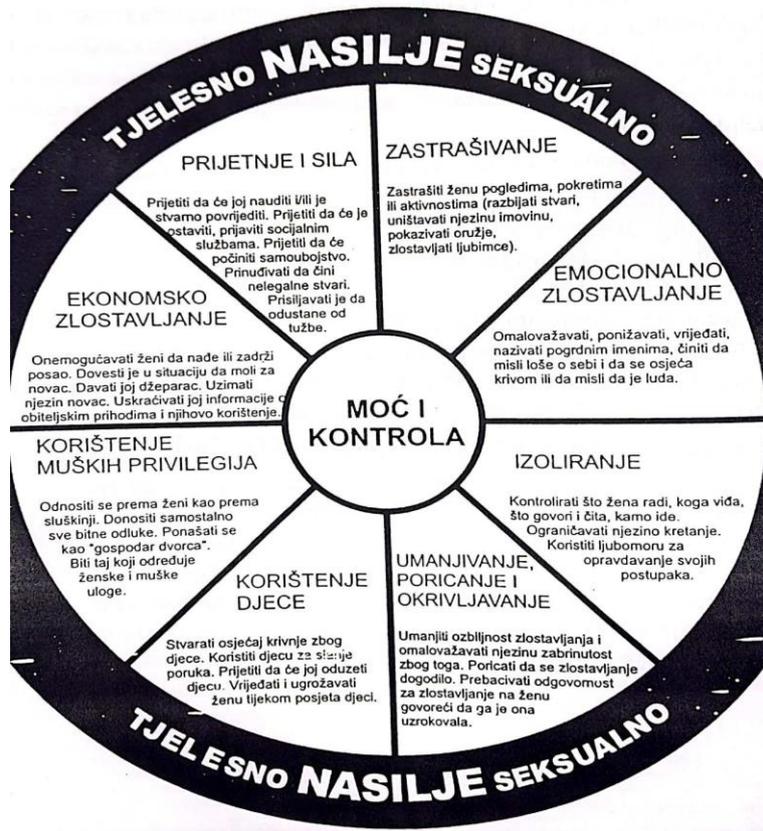
Prema Krstinić i Vasiljković (2019: 73) psihičko nasilje predstavlja namjerno ponašanje koje veoma ozbiljno narušava psihički integritet nekog lica kroz prijetnju ili prinudu. S druge strane, Ajduković i Pavleković (2000: 57) pobliže objašnjavaju ovaj pojam i ističu da se ono odnosi na oblike zlostavljanja s ciljem zadobivanja moći i kontrole nad životom. Ono što je specifično i isto jeste da se ono ispoljava u različitim oblicima kao što su vrijeđanje (poput psovanja, nazivanja pogrdnim imenima i sl.), ponižavanje, omalovažavanje, izolacija koje podrazumijeva ograničavanje kontakata naročito s porodicom i slično. Također, ovaj vid nasilja se ogleda i u dominaciji, uništavanju dragih predmeta te zabrani spavanja ili određivanja šta će osoba oblačiti. Ovaj vid nasilja, sam prema sebi, najteže je uočljiv upravo zbog činjenice da ne ostavlja vidljive fizičke tragove. Unatoč tome, do njega može doći u bilo kojem okruženju, a vrlo često ga prati ili mu prethodi još neki oblik nasilja.

Kad je riječ o partnerskim odnosima, češće su žene žrtve, ali kada govorimo o porodici, unutar porodice to mogu biti i muškarci, djeca, ali i starije osobe. Mujezinović, et. al. (2020: 11) navodi da osoba koja je zlostavljana, vrlo često ne shvata da je u odnosu sa psihičkim zlostavljačem sve dok se intenzitet tog zlostavljanja ne poveća ili se uz njega ne pojavi i neki drugi oblik nasilja. S tim u vezi, postoji nekoliko tragova koji su karakteristični i za psihičko nasilje, a Vicić (2017: 9) navodi napetost i nemir, osjećaj straha i srama, poremećaje spavanja, probleme s koncentracijom, zloupotrebu droge i alkohola, agresivno ponašanje, dezorijentacija i samozanemarivanje te zloupotreba opojnih sredstava i seksualne poteškoće.

2.7 Ekonomsko nasilje

Kad je riječ o ekonomskom nasilju, Ajduković i Pavleković (2000: 57) ističu da ono obuhvata uskraćivanje i oduzimanje financijskih sredstava, neplaćanje alimentacije i sve druge oblike ostavljanja žrtve bez sredstava za život. Mujezinović, et. al. (2020: 12) objašnjavaju da je ovdje vrlo često riječ o nejednakosti u odnosu moći, dakle, češće su žene te koje su žrtve budući da su upravo one češće ekonomski ovisne o muškarcu. S tim u vezi, navodi se da je u ovom slučaju ekonomska ovisnost žene zapravo dvojaka, tačnije ima dvojaku ulogu. S jedne strane, ekonomska ovisnost žene o muškarcu je posljedica zlostavljanja i kontrole, dok je s druge strane ona uzrok nemogućnosti ženinog odlaska i prekida nasilne veze.

Osim ovog, ekonomsko zlostavljanje se može promatrati u užem i širem smislu, a prema istim autorima, u užem smislu, ekonomsko nasilje se i odnosi na nejednaku kontrolu moći, uskraćivanje pristupa novcu, edukaciji i zapošljavanju, nejednaku kontrolu zajedničkih resursa i slično. U širem smislu, ono obuhvata oštećenje imovine, krađu, onemogućavanje upravljanja vlastitim resursima, te potpunu kontrolu kućnog budžeta. I ovaj oblik nasilja je često popraćen drugim oblicima nasilja, a najčešće o njih dolazi kad žrtva pokaže otpor.

Slika 1 Točak nasilja, prema Ajduković, M. i Pavleković, M. (2000: 84)

2.8 Faze, uzroci i posljedice nasilja u porodici

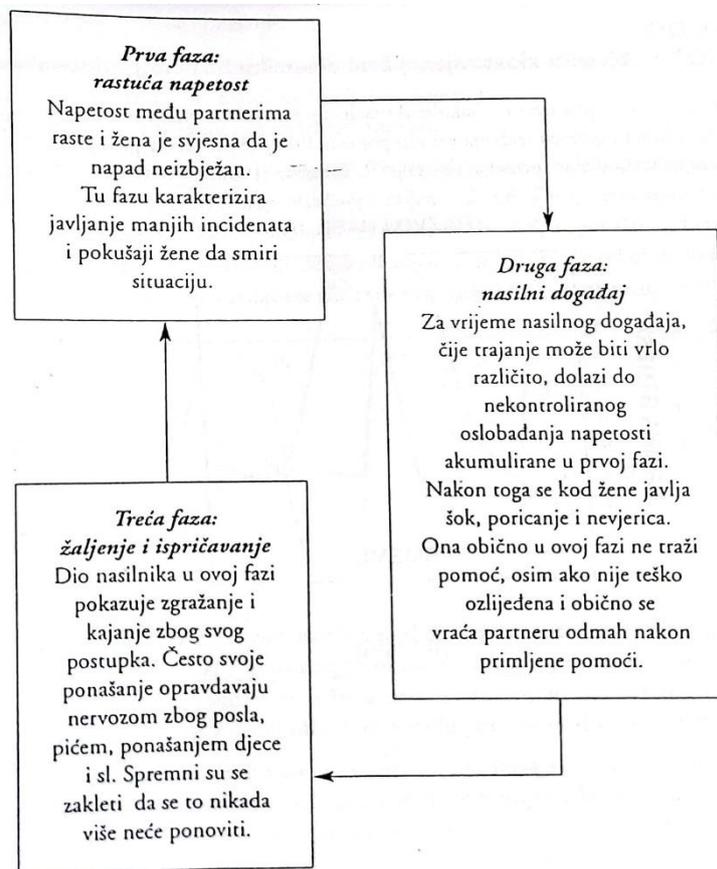
Mujezinović, et.al. (2020: 12) objašnjava da razvoj nasilnog partnerskog odnosa ima svoju pravilnost koja se temelji na promjeni bliskosti odnosa među partnerima. S tim u vezi, nasilje u partnerskim odnosima ima tipičan ciklus koji se sastoji od tri faze:

a) Faza napetosti počinitelja nasilja – odnosi se na početak nasilja koji se nikad ne manifestuje fizičkim napadom. Njemu obično prethodi period zaoštavanja odnosa i podizanja tenzija, a žrtva vrlo često i sama osjeti tu napetost te je pokušava objasniti različitim vanjskim faktorima poput povećanja obima posla, umora, zdravstvenih tegoba, nedostatkom posla i slično. Kod ove faze je specifično to što žrtva pokušava ugoditi svom partneru bezuspješno, sve do eskalacije nasilja.

b) Faza akutnog nasilja – je ona faza u kojoj ne treba mnogo da bi se desilo nasilje. Dakle, povod za nasilni incident može biti minoran poput žalbe na umor ili neuradna aktivnost koja bi zadovoljila kriterije partnera. Tokom nasilnog procesa, partnerova srdžba i bijes su

oslobođeni i nasilno ponašanje preuzima kontrolu nad situacijom. Istovremeno, kod žrtve se javlja šok, poricanje i nevjerica, pa ona u toj fazi i ne traži pomoć osim ako nije povrijeđena.

c) Faza smanjivanja napetosti ili faza „Medenog mjeseca“ – treća je faza u kojoj partner postaje svjestan posljedica svog ponašanja te iskazuje žaljenje i pokajanje. Svoje ponašanje minimalizira prebacujući polovinu odgovornosti na žrtvu. Na taj način kod žrtve kreira osjećaj krivice i stvara pogodno tlo za ponovno uspostavljanje povjerenja. U nastojanju da se sačuva porodica, ukoliko je žrtva žena, ona bude impresionirana izvinjenjima i to joj je čvrst motiv da se vrati. U ovoj fazi, najčešće se radi samo o privremenom zatišju. Na sličan način ove faze su objašnjene i na sljedećoj fotografiji.

Slika 2 Faze nasilja u porodici prema Ajduković, M. i Pavleković, M. (2000: 63)

Kad je riječ o uzrocima koji dovode do nasilja u porodici, smatra se da je ono previše kompleksan društveni problem da bi se uzrok mogao svesti samo na jedan faktor odnosno zloupotrebu moći. S tim u vezi, Nefić (2005: 16) ističe još nekoliko uzroka:

- a) Teški materijalni i socijalni uvjeti života – što se prije svega odnosi na činjenicu da porodice koje žive u materijalnoj i socijalnoj oskudici bivaju pogođene nasiljem od one osobe koja je glava porodice. Centralna osoba svoju nemoć da promijeni situaciju manifestira upravo kroz izljeve nasilničkog ponašanja prema bračnom partneru, djeci ili roditeljima. Ipak, neporecivo je da se nasilje dešava i u onim porodicama koje žive u materijalnom izobilju.
- b) Ovisnost nasilnika o alkoholu ili drogama – ukoliko je nasilnik pod utjecajem alkohola ili droge ili čak ukoliko je riječ o manjku istih odnosno krizi, on bezrazložno fizički i emocionalno, napada članove svoje porodice. S tim u vezi, često se mogu čuti fraze poput onih da je nasilnik, kad je trijezan, zapravo normalnog ponašanja.
- c) Mentalna bolest nasilnika – svodi se na činjenicu da osoba koja ima duševnu smetnju, kad joj se pogorša zdravstveno stanje, zapravo ne može kontrolirati svoje ponašanje pa zbog toga napada članove svoje porodice, najčešće fizički.
- d) Uvjeti i način odrastanja i socijaliziranja nasilnika – prema čemu muškarci koji su odrasli u porodicama u kojima je jedan od roditelja nasilnik, često i sami postaju nasilnici jer takvo ponašanje smatraju normalnim, uobičajenim i poželjnim.
- e) Česti konfliktni odnosi u porodici – pojavom i čestim ispoljavanjem konflikata u porodici dolazi do ispoljavanja nasilništva od jačih, kad god nisu u stanju ili ne žele na drugih, civiliziraniji, način riješiti konflikt. Dakle, uvjereni su da se određene situacije mogu riješiti samo silom.
- f) Temperament i karakter nasilnika – nasilnik je po prirodi temperamentan i u napadu bijesa se ne može kontrolirati, pa pribjegava korištenju sile prema članovima porodice, međutim, kad ga prođe žestina, ponaša se sasvim normalno.
- g) Frustriranost nasilnika – se odnosi na svakodnevne frustracije na radom mjestu, školi, u odnosima sa drugim ljudima, koji ne moraju striktno biti u vezi sa porodicom i kućom, ali se talože i rastu da bi u konačnici došlo do erupcije nasilja, najčešće u krugu porodice.
- h) Posljedice rata i preživljenih opasnosti – ove opasnosti su dovodile u pitanje život nasilnika pa su zbog toga ostavile traga na njegov mentalni sklop. Stoga on post traumatskim poremećajima opravdava svoje nasilništvo, iako je to samo jedan od uzroka, a nikako jedini.

Navedeni uzroci su samo neki od mogućih uzroka, koji najčešće djeluju u kombinaciji, tek povremeno djeluju pojedinačno. Također, u uskoj vezi sa uzrocima nasilja su i teorije o obitelji koje bi mogle objasniti nastanak nasilja u porodici.

Pri nekim oblicima nasilja, posljedice su vidljive na samom tijelu žrtve. Unatoč tome, mnogo više je onih posljedica koje nisu vidljive „golim okom“ i upravo zbog toga ostavljaju dugoročnije tragove. Kakve god da su, posljedice su mnogobrojne i utječu na mentalno zdravlje žrtava nasilja u porodici, ali i onih koji su posmatrači, npr. djeca. Prema Mujezinović, et.al. (2020: 15) fizičko nasilje ostavlja vidljive posljedice koje mogu biti trenutne, poput ogrebotina, lomova, hematoma, ali mogu biti i dugotrajne, poput povreda lica, opekline, unutrašnjih povreda i slično. Ove vrste posljedica, kakve god bile, mnogo su blaža verzija onih koje ostaju u glavi i psihi žrtve, a to su upravo psihičke posljedice. Najčešća psihička posljedica je osjećaj srama, budući da žrtva uvijek smatra da je ona glavni krivac za nasilje koje je pretrpjela. Osim srama, prepoznaju se osjećaji napetosti, straha, gubitka samopouzdanja, depresivnosti, konzumacija psihoaktivnih supstancija, suicidalnost i slično. Najčešće posljedice zlostavljanja, po mentalno zdravlje, su depresivni poremećaji i posstraumatski stresni poremećaj. Da bi žrtva razvila PTSP, ona mora biti izložena nekom traumatičnom stresoru poput nasilja, a nakon toga slijedi strah za vlastitu sigurnost te osjećaj bespomoćnosti uslijed nemogućnosti kontrolisanja situacije u kojoj se našla.

Mujezinović et.al. (2020: 16) navode da žrtve seksualnog zlostavljanja, najčešće žene, razvijaju još jednu vrstu stresnog sindroma, tzv. „sindroma zlostavljale žene“, koji obuhvata obrasce psiholoških i ponavljajućih reakcija koje se mogu uočiti kod žena u nasilničkim odnosima. Ovaj poremećaj se smatra podvrstom posttraumatskog stresnog poremećaja, a postoje četiri glavna činitelja ovog simptoma: žrtva vjeruje kako je nasilje njena krivica i odgovornost, zatim žrtva nije u mogućnosti prihvatiti da bi iko drugi mogao biti odgovoran za nasilje, osim toga žrtva se boji za svoj život kao i život svoje djece i u konačnici, žrtva iracionalno vjeruje kako je nasilnik svemoguć i sveznajući.

Ovakve posljedice po mentalno zdravlje, mogu ostaviti trajniji učinak na fizičko zdravlje. Tako, na primjer, depresija negativno utječe na spavanje što dalje uzrokuje promjene u apetitu, promjene u energiji, a sve to ima krajnji utjecaj sposobnost normalnog svakodnevnog funkcioniranja. Sve vrste posljedica se mogu pojaviti i nakon dužeg vremena, pa tako nakon dužeg vremena žrtva može fizički ili psihički oboljeti. U svim slučajevima i pri svim oblicima nasilja unutar porodice, jasno je da će žrtva imati bar neku posledicu, no u kojoj mjeri će žrtva izloženosti zlostavljanju. S tim u vezi, jedan od najvažnijih koraka nakon preživljene traume jeste pružanje psihosocijalne podrške žrtvi nasilja u porodici, budući da upravo to savjetovanje ukazuje žrtvi na činjenicu da su različite reakcije na traumatska iskustva zapravo

normalne i prihvatljive. Osim toga, važnim se čini i ohrabrivanje te osnaživanje žrtve nasilja u porodici te pripremanje iste za samostalan i funkcionalan život.

2.9 Zakonska zaštita i postupanje u slučaju nasilja u porodici

Uz samo prijavljivanje nasilja u porodici, najvažniji zakonski okvir pri zaštiti od nasilja jeste upravo Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine. Upravo zbog toga, zaštita od nasilja jeste u nadležnosti vlasti Bosne i Hercegovine, dok samu obavezu prijavljivanja nasilja imaju zdravstveni i socijalni radnici, učitelji, obrazovne ustanove, građani ili članovi porodice. Prema Mujezinović et.al. (2020: 19-20) nasilje u porodici je krivično djelo koje je kažnjivo novčanom kaznom ili kaznom zatvora, dok ono nasilje koje uzrokuje smrt žrtve, može biti kažnjivo dugogodišnjim zatvorom.

Nadležne institucije za provođenje Zakona sa ciljem zaštite žrtava nasilja u porodici su policija, centri za socijalni rad, tužilaštva i sudovi. Ove institucije su dužne pružiti zaštitu i pomoći žrtvi da napusti porodicu u kojoj je preživjela traumu, s tim da su prve stanice pri prijavljivanju nasilja upravo policija ili centri za socijalni rad.

Osim pomenutog Zakona, moglo bi se reći da bh. društvo ima prilično dobar zakonski okvir, a Bosna i Hercegovina je ratificirala i nekoliko važnih međunarodnih dokumenata i konvencija. Upravo zbog toga, važnu pravnu zaštitu čine Europska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena, Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, Porodični zakon FBiH, Zakon o ravnopravnosti spolova BiH te Krivični zakon FBiH.

2.10 Vrste zaštitnih mjera

Kako je navedeno u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici FBiH (2013: 3-7) prekršajne sankcije za zaštitu od nasilja u porodici su upravo zaštitne mjere, a svrha njihovog propisivanja, izricanja i primjene ogleda se u zaštiti porodice i njenih članova, odnosno žrtava nasilja te osiguranje zdravog i harmoničnog života unutar porodice. Zaštitne mjere su regulisane članovima od 9 do 19. S tim u vezi, navodi se šest vrsta ovakvih mjera, a one su:

- a) *Udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor* – ova mjera se najčešće izriče osobi koja je počinila nasilje prema članu porodice sa kojim živi u istom stambenom prostoru pod uslovom da sud za prekršaje ocijeni da postoji opasnost da bi bez provođenja ove mjere počinitelj mogao ponoviti nasilje. Osoba kojoj je izrečena ova mjera je dužna odmah napustiti stambeni prostor uz pratnju policijskog službenika i kao takva, ne može trajati manje od jednog mjeseca niti duže od šest mjeseci. Iskustvo socijalnih radnika pokazuje da je u Bosni i Hercegovini česta praksa da je žrtva nasilja ta koja napušta zajednički stambeni prostor što je iznimno kontradiktorno.
- b) *Zabrana približavanja žrtvi nasilja* – je zaštitna mjera koja se izriče osobi koja je počinila nasilje u porodici ako postoji opasnost da bi to mogla učiniti ponovo. U rješenju kojim sud izriče mjeru zabrane približavanja, sud će odrediti i mjesta ili područja te udaljenost ispod koje se počinitelj ne smije približiti žrtvi. Kad je riječ o trajanju ove mjere, ona se određuje u trajanju koje ne smije biti kraće od jednog mjeseca niti duže od jedne godine.
- c) *Osiguranje zaštite osobe izložene nasilju* – je zaštitna mjera koja se izriče radi osiguranja zaštite osobe izložene nasilju kojoj je život u opasnosti. Izriče se za osobu koja je izložena nasilju kako bi se osigurala njena fizička zaštita i ostvarila prava i interesi bez straha i opasnosti po ugrožavanje života. Prema ovoj zaštitnoj mjeri žrtvi nasilja u porodici se osigurava privremeni smještaj ili zbrinjavanje u socijalnim drugim centrima ili porodicama te pravo na privremeno izdržavanje iz alimentacionog fonda.
- d) *Zabrana uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju* – ova mjera se izriče osobi koja nasilje čini uznemiravanjem ili uhođenjem, a da pri tome postoji opasnost da bi ponovo mogla uznemiravati ili uhoditi žrtvu. Mjera se izriče u trajanju koje ne može biti kraće od jednog mjeseca niti duže od jedne godine.
- e) *Obaveza psihosocijalnog tretmana* – obavezan psihosocijalni tretman se može izreći počinitelju nasilja u porodici, radi otklanjanja njegovog nasilničkog ponašanja, naročito ukoliko postoji opasnost od ponovnog ponavljanja. Ova mjera ne može trajati duže od dvije godine, s tim da prestaje onda kada prestane razlog zbog kojeg je određena.
- f) *Obavezno liječenje od ovisnosti* – je mjera koju izriče prekršajni sud nasilnoj osobi koja je nasilje počinila pod utjecajem ovisnosti od alkohola, opojnih droga ili drugih

psihotropnih supstanci, ako postoji opasnost da se nasilje ponovi. Vremenski period izvršenja ove mjere ne bi smio biti kraći od jednog mjeseca niti duži od dvije godine.

Prema istom Zakonu (2013: 7) izricanje zaštitnih mjera je u nadležnosti suda za prekršaje prema mjestu prebivališta žrtve nasilja u vrijeme podnošenja prijedloga za izricanje mjere, odnosno zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka. Ukoliko osoba kojoj je izrečena neka od mjera zaštite ne postupi po izrečenoj mjeri tada se ona kažnjava za prekršaj novčanom kaznom.

2.11 Uloga policije i centara za socijalni rad

Kao što je već navedeno, policija i centri za socijalni rad obično su prve institucije u kojima žrtve nasilja odluče potražiti pomoć ili u konačnici oni kojima svjedoci nasilja odlučuju prijaviti šta su vidjeli. Prema Adžajlić-Dedović et. al. (2008: 63-64) policija je tzv. „prva linija obrane“ prava i interesa žrtava. Prema zakonu, policija ima zadaću da zaustavi nasilje, spriječi zločin te da otkrije počinitelje i prikupi dovoljno dokaza na osnovu kojih će se počinitelju izreći adekvatna kazna ukoliko je zaista kriv. Obaveza policajaca jeste da intervenišu, zaustave nasilje, pruže pomoć žrtvi, ali i zatraže medicinsku pomoć za žrtvu. S tim u vezi, dužni su uzeti izjavu od žrtve i obavijestiti žrtvu o njenim pravima. U posljednju navedenu stavku ulazi i činjenica da su policijski službenici dužni objasniti žrtvi u kojim još ustanovama može dobiti adekvatnu emocionalnu, medicinsku, društvenu i novčanu pomoć. Osim ovog, važno je da žrtva sve vrijeme bude u tijeku sa dešavanjima, odnosno sa tijekom i rezultatima izjave.

S druge strane, Adžajlić-Dedović et. al. (2008: 65-66) dalje navode da Ministarstva za socijalni rad i politiku žrtvama nasilja trebaju pružiti tri vida pomoći, a to su emocionalna, materijalna i društvena pomoć i podrška. To znači da ove ustanove žrtvama pružaju pomoć na tri nivoa, koja se označavaju kao mikro, mezo i makro nivo. Na mikro nivou, osigurava se materijalna i finansijska pomoć iz državnog budžeta, te se žrtve upućuju u prava i procedure, obezbjeđuje im se privremeni smještaj u sigurnim kućama. Mezo nivo podrazumijeva uključivanje žrtava u grupe za pomoć i podršku, kao što su udruženja i nevladine organizacije, a u konačnici, na makro nivou se vrši koordinacija vlastitog rada sa ostalim institucijama unutar država kako bi se pružila što veća i bolja podrška unutar lokalne zajednice na nivou države.

Ono što se čini važnim istaći, jeste da isti autori (2008: 66) navode da socijalni radnici ne bi smjeli poduzimati nikakve korake bez saglasnosti žrtve, a u koliko bi se takvo nešto desilo, morali bi biti svjesni da sami preuzimaju i snose odgovornost za svoje postupke čak i onim slučajevima kada žrtva nasilja nije u potpunosti sigurna da želi napustiti nasilnika i takva se želja mora poštovati.

2.12 Podrška žrtvama nasilja u porodici

Kad se govori o podršci koja se pruža žrtvama nasilja u porodici, najčešće se misli na psihološku podršku i psihoterapiju kako bi se žrtva što prije osnažila i, što je moguće više, oporavila. Prema Mujezinović, et. al. (2020: 17) cilj psihološke podrške je pomoći žrtvi da prebrodi traumatsko iskustvo koje je preživjela, da vrati dobru sliku o sebi i stekne samopouzdanje kako bi preuzela kontrolu nad svojim životom te da stekne svijest o svojim pravima s ciljem smanjenja simptoma traume. Upravo se na psihološkim savjetovanjima i psihoterapijama uče tehnike koje mogu pomoći pri smirenju žrtvama nasilja u različitim kriznim momentima. Ovakvi procesi zahtijevaju potpunu anonimnost.

2.13 Prevencija nasilja u porodici

Preventivno djelovanje na nasilje u porodici, moglo bi se promatrati ključem rješenja ovog problema ili barem smanjena slučajeva nasilja u porodici. Prije svega, da bi se preventivno djelovalo, potrebna je strategija prevencije, a koju bh. društvo ima. Sama prevencija nasilja morala bi obuhvatiti više procesa i programa, kako bi bila što učinkovitija, a morala bi se odvijati i na više nivoa, uključujući zdravstvo, obrazovanje, medije i slično. Prije svega, prema Sablić (2018: 16) valjalo bi prikupiti podatka o učestalosti i posljedicama, a potom poticati istraživanja uz financiranje stručnjaka. Također, vrlo dobro bi se mogla iskoristiti dostupnost medija i novih tehnologija. Dobar primjer mogle bi biti i ranije intervencije, ali i uključivanje velikog broja građana te same djece u preventivne programe. Konkretno, mjere prevencije bi morale obuhvatati dobar zakonodavni okvir, podršku žrtvama, ali i edukaciju o društvenoj neprihvatljivosti nasilja.

III REZULTATI ISTRAŽIVANJA

3. Statistički podaci o nasilju u porodici na području općine Bihać

Prema podacima Centra za socijalni rad u Bihaću, u 2022. godini ukupno su prijavljena pedeset i dva slučaja nasilja u porodici. Osim toga, izrečeno je trideset i pet zaštitnih mjera, a najveći broj njih se odnosi upravo na zabranu uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju, tačnije trideset i dva puta što je prikazano i u tabeli ispod.

Tablica 1 Podaci Centra za socijalni rad Bihać za 2022. godinu

Ukupan broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici	Ukupan broj izrečenih zaštitnih mjera od suda	Udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja	Zabrana približavanja žrtvi	Zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju	Obavezan psihosocijalni tretman	Obavezno liječenje od ovisnosti
52	35	3	9	32	9	6

Tablica 2 Podaci Centra za socijalni rad Bihać o vrstama nasilja i žrvama prema spolu

Fizičko nasilje	Psihičko nasilje	Seksualno nasilje	Ekonomsko nasilje
52	52	4	34
Žene žrtve	Muškarci žrtve		
49	3		

Također, ono što se može zaključiti prema podacima Centra jeste da su sve žrtve koje su prijavile nasilje trpjele i fizičko i psihičko zlostavljanje, 34 njih se izjasnilo da je doživjelo i

ekonomsko nasilje, a 4 osobe su se izjasnile da su pretrpjele seksualno zlostavljanje. Kad je riječ o žrtvama nasilja, u 49 slučajeva žrtve su bile žene, a tek u 3 slučajeva muškarci su ti koji su trpjeli nasilje u porodici. U svim slučajevima riječ je o punoljetnim osobama.

Prema publikaciji „Žene i muškarci u Bosni i Hercegovini“ koju svake godine izdaje Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, u godini ranije, na prostoru BiH je bilo ukupno 1998 prijavljenih slučajeva nasilja u porodici, od čega je 1841 prijavljenih muškaraca počinitelja te 157 prijavljene žene počiniteljke, a što je za gotovo dvije stotine prijavljenih slučajeva više u odnosu na još jednu godinu ranije.

Tablica 3 Podaci za 2020. godinu prema Publikaciji

	2020.					
	Počinioci			Žrtve		
	Žene	Muškarci	n/a*	Žene	Muškarci	n/a*
	Prijavljeni					
Ukupno	157	1 841	18	1 437	381	37
Mlađi od 18 godina	3	18	0	65	49	2
18-30	53	604	3	514	81	8
31-50	67	726	3	469	76	4
51-64	20	344	2	220	89	3
65+	10	117	1	122	62	3
Nije evidentirano	4	32	9	47	24	17

(Izvor: Agencija za statistiku BiH: Publikacija Žene i muškarci u BiH, 2020.)

Osim toga, prateći trend rasta nasilja u porodici, moglo bi se zaključiti da je ono bilo manje zastupljeno u godinama ranije, a o čemu svjedoče podaci iz Publikacije objavljene 2019. godine.

Tablica 4 Podaci za 2019. godinu prema Publikaciji

	2019.					
	Počinioci			Žrtve		
	Žene	Muškarci	n/a*	Žene	Muškarci	n/a*
	Prijavljeni					
Ukupno	152	1 699	27	1 297	306	85
Mlađi od 18 godina	2	5	0	92	46	8
18-30	61	583	5	486	67	16
31-50	56	663	5	376	57	10
51-64	22	307	3	186	75	5
65+	10	110	1	111	44	3
Nije evidentirano	1	31	13	46	17	43

(Izvor: Agencija za statistiku BiH: Publikacija Žene i muškarci u BiH, 2019.)

Kad je riječ o rasprostranjenosti i karakteristikama nasilja u porodici, prema Publikaciji koju je 2013. godine objavila Agencija za ravnopravnost spolova, vidljivo je da su žene te koje češće trpe nasilje, a čak 37,9% njih je nasilje pretrpjelo međupartnersko nasilje (2013: 53).

Tablica 5 Podaci ARS-a iz 2013.. godine

Iskustvo nasilja	BiH		FBiH		RS	
	n	%	n	%	n	%
Žene koje su od svoje 15. godine iskusile bilo koji oblik nasilja	1.559	47,2	998	47,2	561	47,3
Žene koje nisu prijavile nikakvo iskustvo nasilja	1.741	52,8	1.115	52,8	626	52,7
Ukupno	3.300	100	2.113	100	1.187	100

(Izvor: Agencija za ravnopravnost spolova BiH: Istraživanje iz 2013. godine)

3.1 Opis uzorka, analiza podataka i interpretacija rezultata

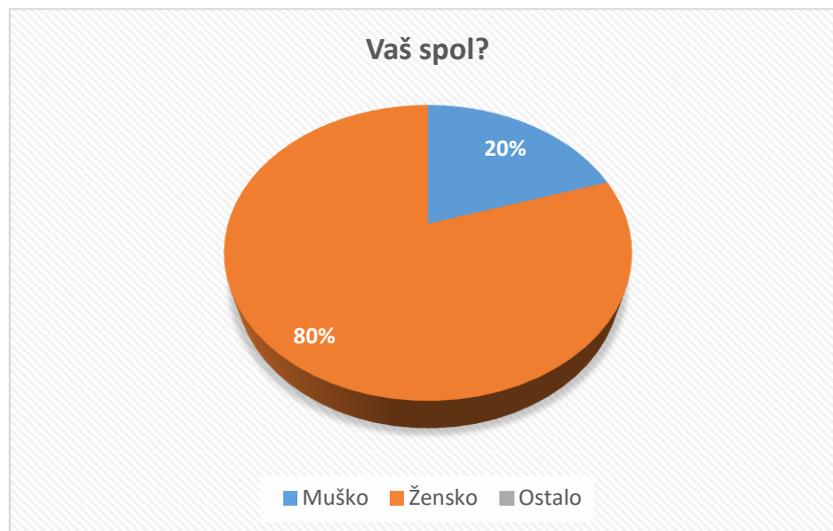
Uzorak empirijskog istraživanja o percepciji učinkovitosti zaštitnih mjera izrečenih u slučajevima nasilja u porodici iz perspektive žrtava i socijalnih radnika, obuhvatio je 34 ispitanika/ce uključujući žrtve nasilja u porodici te socijalne radnice uposlene u JU Centar za socijalni rad Bihać. Zbog različitih perspektiva kreirana su dva različita anketna upitnika prilagođena ulozi, a isti su se printali i popunjavali u prostorijama centra, ali i putem Google formsa te su se nekim anketiranima slali i putem Viber i e-mail aplikacije. Podaci koji su dobiveni, analizirani su pomoću dostupnih Google alata te obrađeni i predstavljeni grafikonima u sklopu Microsoftovog paketa. Tako obrađeni podaci su predstavljeni na narednim stranicama ovog rada.

Kreirana su dva anketna upitnika od kojih se onaj za žrtve nasilja u porodici sastojao od 23 pitanja, dok se onaj kreiran za socijalne radnice sastojao od 17 pitanja. Kod anketnog upitnika kreiranog za socijalne radnice, od 17 pitanja, 15 je bilo zatvorenog tipa sa ponuđenim konkretnim odgovorima, dok su dva pitala imala opciju dodavanja ostalog. S druge strane, kod drugog anketnog upitnika, sva 23 pitanja su bila zatvorenog tipa s ponuđenim odgovorima. Kod oba anketna upitnika se primjenjivala tehnika lijevka, prilikom čega se krenulo od pitanja sa širim sadržajem kako bi se on postepeno suzio. Odnosno, prvi dio

pitanja je podrazumijevao opće informacije o anketiranim osobama, a onda su preostala pitanja tretirala problematiku istraživanja. Svi odgovori na pitanja naknadno su obrađeni u Google formsu, statističkom metodom kako bi se dobili jasni i statistički valjani podaci. Pri interpretaciji rezultata istraživanja, prvo će se interpretirati anketa koju su popunjavale žrtve nasilja u porodici, a potom ona koju su popunjavale socijalne radnice.

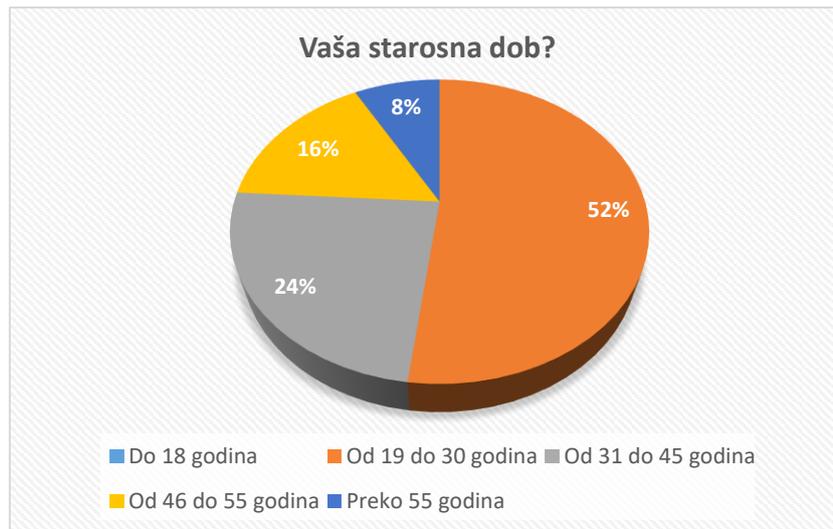
Uzorak na kojem je zasnovano istraživanje je ujedno i ukupan broj ispitanika/ca koji su sudjelovali u istraživanju, a to je njih 34. Od tog broja, 9 je socijalnih radnica koje su popunile zaseban anketni upitnik, a od ukupno 10 socijalnih radnica uposlenih u navedenoj ustanovi. Brojka od 25 žrtava nasilja koje su ispunile anketu je otprilike polovina ukupno prijavljenih slučajeva nasilja u porodici za 2022. godinu, iako su anketirani zapravo bili dugogodišnji korisnici usluga Centra za socijalni rad u Bihaću.

a) Percepcija žrtava nasilja u porodici

Grafikon 1 Broj ispitanika u odnosu na spol

Od ukupnog broja 25 anketiranih žrtava nasilja u porodici, 80% odnosno njih 20 su bile žene, dok je 20% odnosno njih 5 bilo osoba muškog spola. Odgovori na pitanje o spolu potvrđuju pretpostavke da su češće žene žrtve nasilja u porodici, a pod utjecajem neravnomjerne raspodjele moći. Uprkos tome, pet ispitanika koji su trpjeli nasilje su muškarci, pa bismo mogli kazati da je i nasilje nad muškarcima zastupljeno više nego što se, možda, pretpostavlja.

Grafikon 2 Broj ispitanika u odnosu na starosnu dob

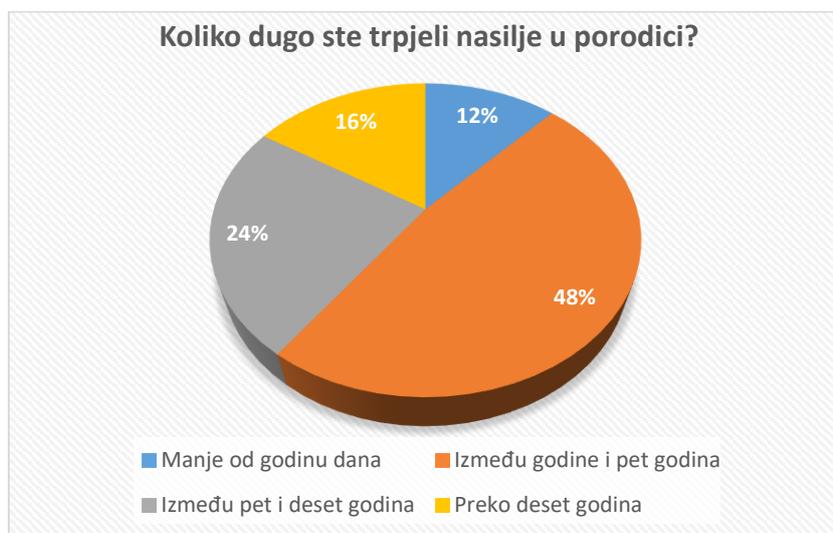
Kad je riječ o starosnoj dobi ispitanika/ca, čini se bitnim istaći da nije bilo maloljetnika, odnosno osoba ispod 18 godina. S druge strane, najviše je onih čija je životna dob u rasponu od 19 do 30 godina, njih 52% te onih koji imaju između 31 i 45 godina, njih 24%. Također, 16% od ukupnog broja anketiranih odlazi na osobe koje imaju između 46 i 55 godina, te 8% više od 55 godina. Budući da je najveći broj ispitanika/ca zapravo do 30 godina života, odgovori na preostala pitanja bi se mogli smatrati iznenađujućima i u jednu ruku poražavajućima. Ipak, pozitivnim bi se moglo smatrati to što nije bilo ispitanika ispod 18 godina, a što bi moglo dati nadu u najmlađe generacije.

Grafikon 3 Broj ispitanika u odnosu na stručnu spremu

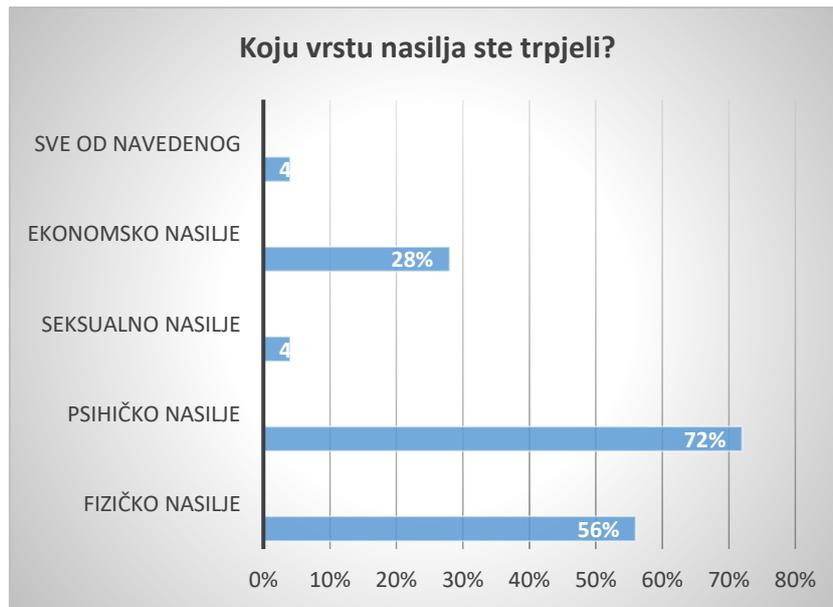
Pitanje o stručnoj spreml i stepenu obrazovanja ispitanika/ca bi se također moglo smatrati iznenađujućim, s obzirom na odgovore. Iako se čak 56% ispitanika izjasnilo da ima završenu srednju školu, što je dakle više od polovine, ne može se zaobići činjenica da je 24% njih sa

završenim fakultetom (3 ili 4 godine). Također, čak 8% od ukupnog broja ispitanika su magistri nauka, dok njih 12% ima završenu samo osnovnu školu. Odgovori na ovo pitanje jasno pokazuju da nasilje ne bira i da se kao takvo može događati svima, bez obzira na obrazovanje ili edukaciju, budući da se današnje društvo smatra naprednim društvom u kojem je obrazovanje presudno. Ipak, potrebno je mnogo više da bi se nasilje prijavilo i suzbilo, a na to ukazuju odgovori i na sljedeća pitanja. Osim toga, doktora nauka i osoba bez obrazovanja nije bilo među anketiranimima.

Grafikon 4 Broj ispitanika u odnosu na vremenski period trajanja nasilja u porodici

Na pitanje koliko dugo su trpjeli nasilje u porodici, 25 ispitanika/ca je odgovorilo na sljedeći način. Najveći broj njih, odnosno 48%, je nasilje trpio između godine i pet godina, njih 24% je nasilje trpjelo između pet i deset godina, a čak 16% od ukupnog broja ispitanih je nasilje trpjelo preko deset godina. Najmanji broj je onih koji su ovaj začarani krug uspjeli prekinuti u najranijim fazama te su nasilje trpjeli manje od godinu dana, odnosno njih 12%. Ovakvi odgovori se mogu dovesti u korelaciju sa pitanjem o stepenu obrazovanja i mogu se smatrati poražavajućima s obzirom na činjenicu da se svi navedeni vremenski periodi mogu smatrati iznimno dugima.

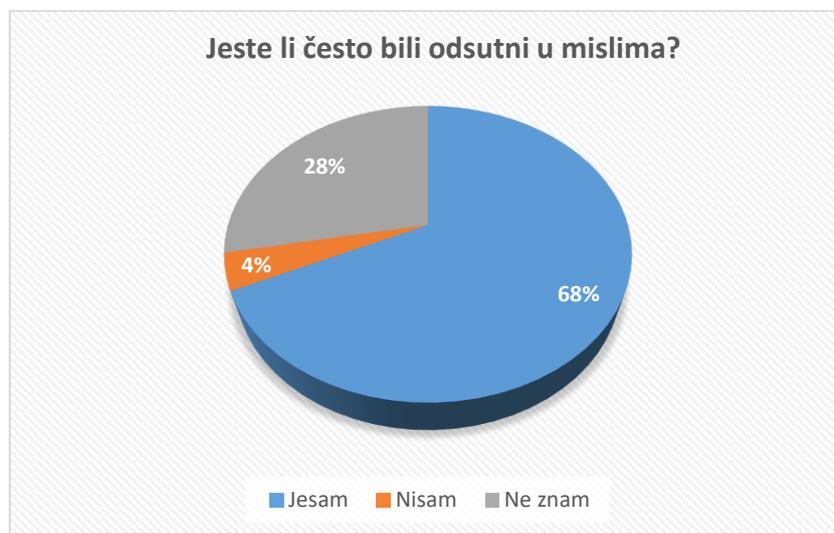
Grafikon 5 Broj ispitanika u odnosu na vrstu nasilja koje su trpjeli

Na pitanje koju vrstu nasilja su ispitanici/e trpjeli, najviše njih, odnosno 118 ili 72% izjasnili su se da je riječ o psihičkom nasilju, dok je njih 56% ili 14 uz psihičko dodalo i fizičko nasilje. Ekonomsko nasilje je trpjelo 7 osoba, to jeste 28% od ukupnog broja ispitanih, a samo jedna osoba, što čini 4%, se izjasnila da je trpjela seksualno nasilje, odnosno, odabrala je opciju sve od navedenog. Iz odgovora je jasno vidljivo da su ispitanici/ce najčešće bili izloženi kombiniranom psihičkom i fizičkom nasilju, a čini se kako je psihičko nasilje, samo prema sebi, mnogo više zastupljeno nego što se može pretpostaviti.

Grafikon 6 Broj ispitanika koji nisu mogli funkcionisati na najproduktivniji način zbog nasilja u porodici

Na pitanje da li je ispitanike/ce nasilje koje su trpjeli onemogućavalo da se nose sa svakodnevnim obavezama na najbolji mogući način, čak 76% od ukupnog broja ispitanih, odnosno njih 19 je odgovorilo da jeste. Opciju „ne znam“ odabralo je 16% ispitanika, a njih 8% kazalo je da nije. U tom slučaju, zapravo nije sigurno da li su uopće bili svjesni svoje zbunjenosti ili su se jednostavno, nažalost, u potpunosti prilagodili takvom načinu života i uz njega naučili funkcionisati na najbolji način. U svakom slučaju, jasno je da takav pritisak onemogućuje pojedinca da odgovara svim životnim izazovima na najproduktivniji mogući način.

Grafikon 7 Broj ispitanika u odnosu na odsutnost u mislima zbog nasilja u porodici

Odgovori na pitanje jesu li žrtve nasilja često bile odsutne u mislima dok je taj period trajao, mogu potvrditi odgovore na prethodno pitanje, s obzirom na to da je 68% ispitanika/ca odgovorilo da jesu i da su svjesni toga, dok je 28% njih kazalo da zapravo ni sami ne znaju, odnosno i ako jesu, nisu toga bili svjesni. Samo jedna osoba je odgovorila da nije bila odsutna u mislima što čini 4% od ukupnog broja ispitanika/ca. Upravo ovi odgovori mogu potvrditi da su žrtve ipak bile spriječene, svjesne toga ili ne, da u ostatku svojih aktivnosti daju svoj maksimum.

Grafikon 8 Broj ispitanika koji su prikrivali tragove nasilja

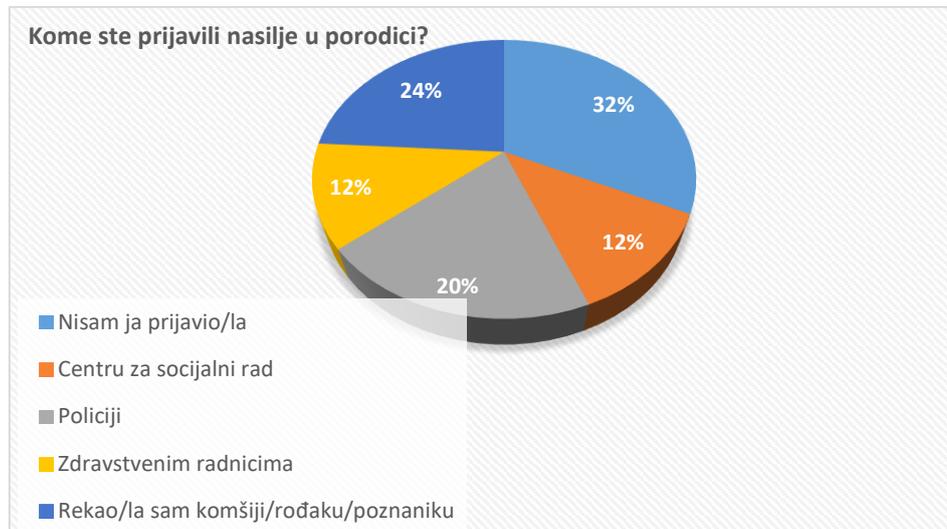
Na pitanje da li su ispitanici/e prikrivali tragove nasilja, 24 njih, odnosno 96% od ukupnog broja ispitanih je jasnog stava, prikrivali su tragove nasilja. Samo jedna osoba, što čini 4% od ukupnog broja ispitanika, izjasnila se da nije to činila. Odgovori na ovo pitanje nisu iznenađujući i mogu ukazati na pretpostavku da žrtva najčešće smatra da je nasilje koje trpi zapravo njena krivica i da je, prijava tog nasilja, ali i pokazivanje tragova, zapravo njena sramota.

Grafikon 9 Broj ispitanika koji su se dvoumili prilikom prijave nasilja

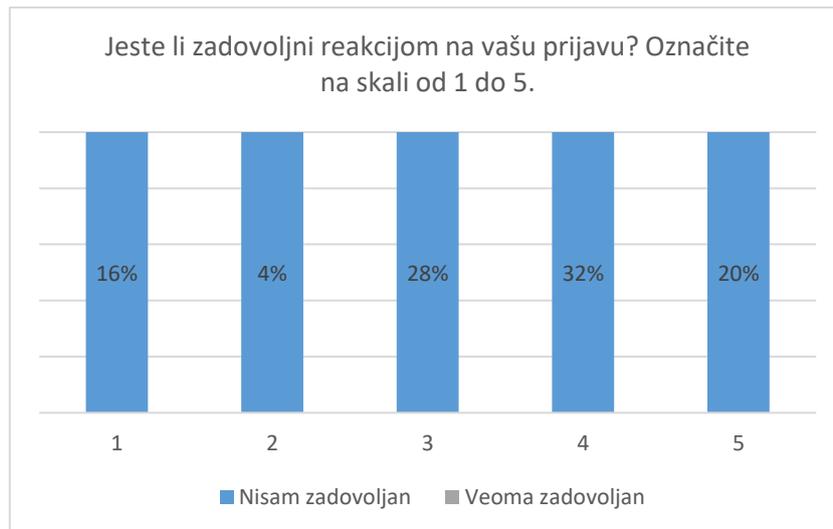
Odgovori na pitanje jesu li se žrtve dvoumile i premissljale prilikom prijavljivanja nasilja, mogu se dovesti u korelaciju s prethodnim pitanjem, ali i potvrditi nekoliko prethodnih

odgovora i zaključaka, da je riječ o strahu, sramoti i zbunjenosti, budući da je 100% ispitanika odgovorilo da su se premišljali prilikom prijave nasilja.

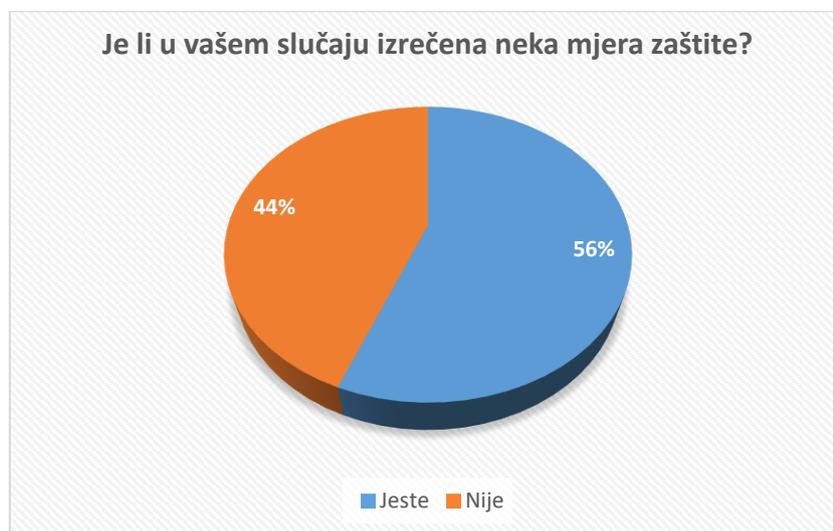
Grafikon 10 Broj ispitanika u odnosu na ustanovu kojoj su prijavili nasilje

Kad je riječ o institucijama ili osobama kojima su žrtve dale svoje povjerenje prilikom prijavljivanja nasilja, moglo bi se reći da odgovori nisu iznenađujući. Čak 32%, odnosno više od jedne četvrtine ispitanika/ca nije samo prijavilo nasilje, 24% njih je reklo nekom drugom, poznaniku/komšiji/rođaku, pa su oni to učinili u njihovo ime. Gledajući ova dva odgovora, možemo vidjeti da se čak polovina njih nije odlučila na samostalnu prijavu nasilja. Ipak, 20% njih je nasilje prijavilo policiji, 12% njih centru za socijalni rad i 12% njih zdravstvenim radnicima. Ono što bi se u ovim odgovorima moglo smatrati pozitivnim, jeste činjenica da je ipak svih 25 ispitanika/ca prijavilo nasilje.

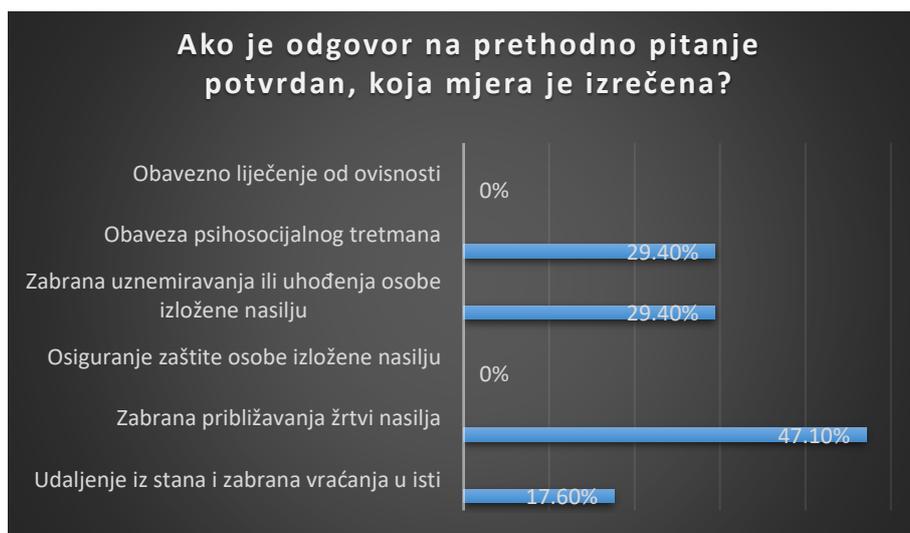
Grafikon 11 Broj ispitanika u odnosu na zadovoljstvo reakcijama na prijavu

U ovom pitanju ispitanici/e su imali priliku da na skali od 1 do 5 iskažu koliko su zadovoljni reakcijom na njihovu prijavu nasilja, s tim da je oznaka 1 predstavljala potpuno nezadovoljstvo, a oznaka 5 potpuno zadovoljstvo reakcijom. S tim u vezi, 16% ispitanika se izjasnilo da je u potpunosti nezadovoljno, 4% njih da je uglavnom nezadovoljno, 28% njih ni zadovoljno ni nezadovoljno, 32% djelimično zadovoljno i 20% njih je dalo najvišu ocjenu, odnosno veoma su zadovoljni.

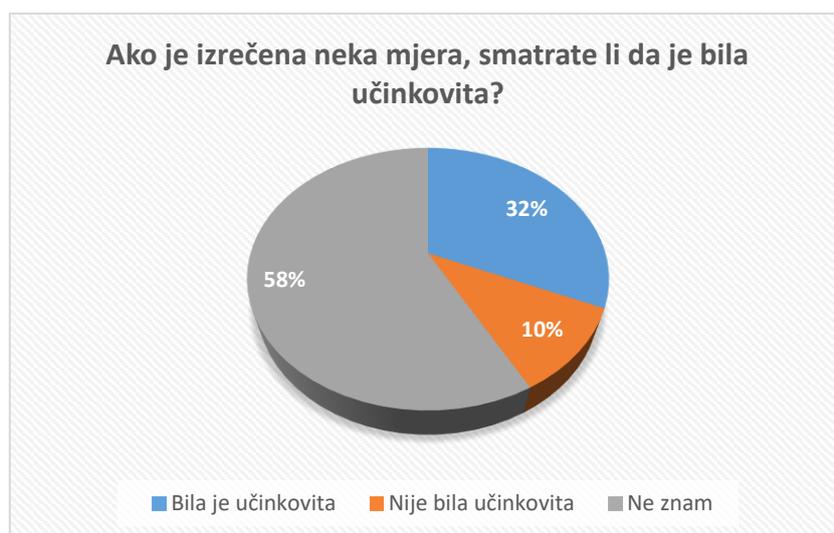
Grafikon 12 Broj ispitanika kojima je izrečena mjera zaštite

U 56% prijavljenih slučajeva nasilja u porodici, izrečena je određena mjera zaštite. Ipak, u 44% njih nije. Više od pola ispitanih žrtava se susrelo sa zaštitnim mjerama, pa bi se prema ovim odgovorima moglo zaključiti da je izricanje istih zapravo dobar način i pokušaj suzbijanja nasilja kako bi se, istovremeno, preodgojio nasilnik.

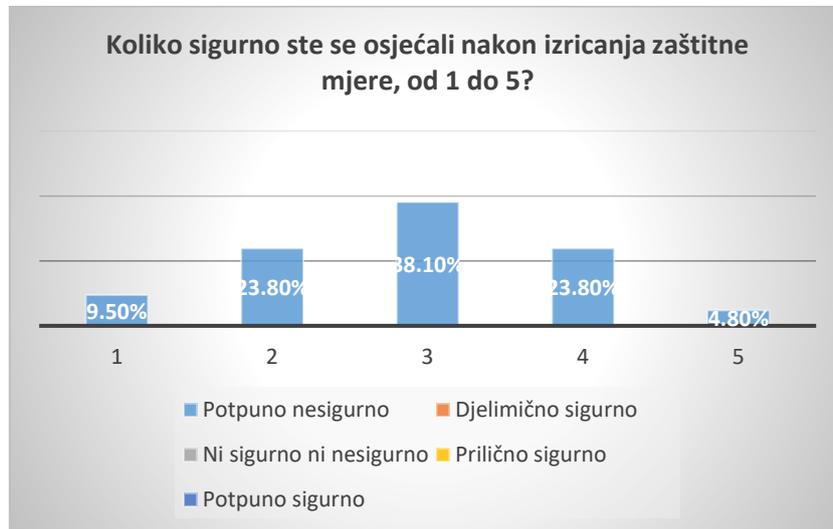
Grafikon 13 Broj ispitanika u odnosu na mjeru koja je izrečena

Iz odgovora na pitanje koja mjera je izrečena, u slučaju da je prethodni odgovor bio potvrđan, možemo vidjeti da se najčešće izriče obaveza psihosocijalnog tretmana u 29,4% slučajeva, zabrana uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju u istom postotku, zabrana približavanja žrtvi nasilja u najvećem broju slučajeva, 47,1% i udaljenje iz stana i zabrana vraćanja u isti u 17,6% konkretnih slučajeva. Kod 25 anketiranih žrtava nije bilo izricanja mjere obaveznog liječenja od ovisnosti i osiguranje zaštite osobe izložene nasilju. Ovakvi podaci, podudaraju se i sa statističkim podacima na nivou općine Bihać, ali i FBiH

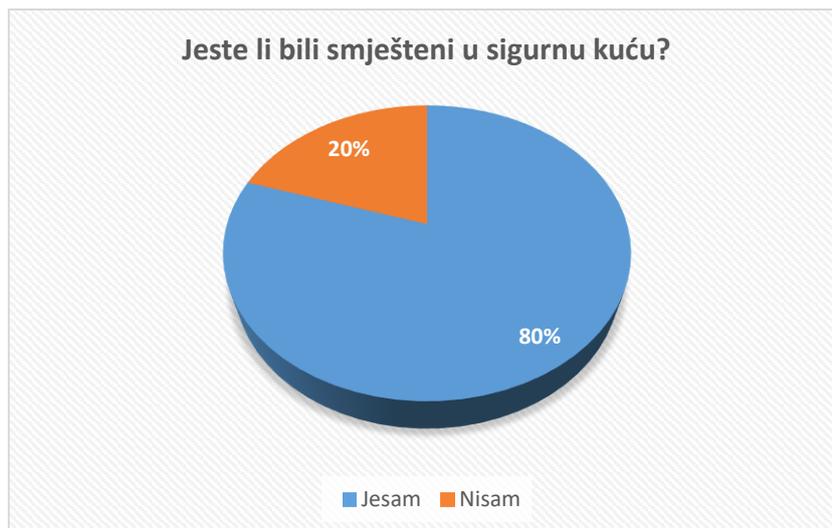
Grafikon 14 Broj ispitanika u odnosu na stav o učinkovitosti mjere

Na pitanje da li smatraju da je izrečena mjera bila učinkovita, više od polovine ispitanika/ca, odnosno njih 58% se izjasnilo da zapravo ne zna. Da je mjera bila učinkovita stava je 32% ispitanika, dok je njih 10% stava da mjera nije bila učinkovita.

Grafikon 15 Broj ispitanika u odnosu na sigurnost koju su osjećali nakon izricanja mjere zaštite

Većina ispitanika/ca je na pitanje koliko sigurno su se osjećali nakon izricanja zaštitne mjere od 1 do 5, odgovorila da su u suštini osjećali neku vrstu sigurnosti. Kod najvećeg broja ispitanika, odnosno njih 38,1%, stav je jasan, a to je da se nisu osjećali ni sigurno ni nesigurno, ipak njih 23,8% se osjećalo prilično sigurno, dok se 4,8% njih osjećalo potpuno sigurno. Velik je broj i onih koji su se osjećali djelimično sigurno, a to je 23,8% ispitanika. Njih 9,5% se i dalje osjećalo potpuno nesigurno. Prema ovim odgovorima možemo vidjeti da zaštitne mjere ipak ulijevaju dozu sigurnosti kod većine ispitanika/ca.

Grafikon 16 Broj ispitanika koji su bili smješteni u sigurnu kuću

Čak 80% ispitanika/ca koji su odgovorili na pitanje je bilo smješteno u sigurnu kuću, u odnosu na onih preostalih 20% kod kojih nije bilo potrebe za tim. Pretpostavka je da je, samim time, najveći broj ispitanika/ca dobio dodatnu zaštitu i podršku u procesu oporavka.

Grafikon 17 Broj ispitanika koji su dobili psihoterapeutsku podršku

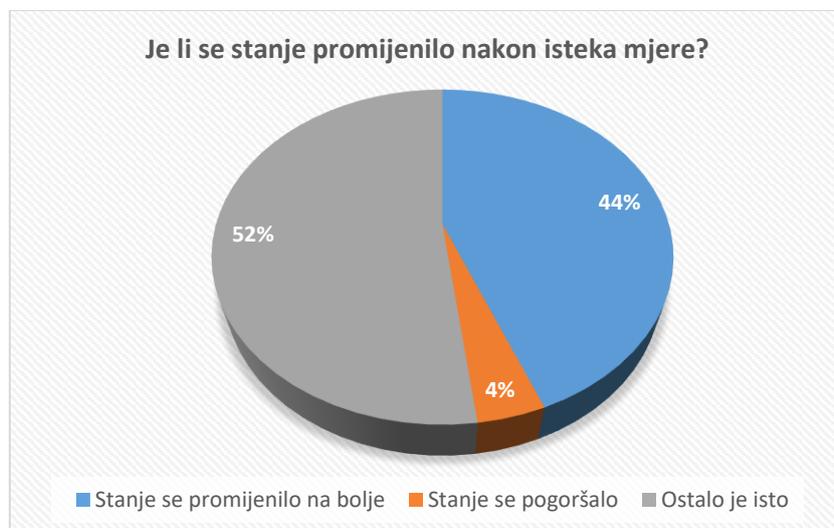
Kod pitanja jesu li ispitanici/e koji su bili smješteni u sigurnu kuću dobili psihoterapeutsku podršku, odgovori prikazuju podijeljena iskustva. Njih 64% je jasnog stava, dobili su dodatnu psihoterapeutsku podršku, dok se njih 36% izjasnilo da takvu podršku nisu dobili. Ovakvi odgovori mogli bi se dovesti u korelaciju sa odgovorima na određena pitanja u anketnom upitniku kojeg su ispunjavale socijalne radnice, a koji prikazuje praksu koja je zastupljena u Centru za socijalni rad Bihać, gdje također ima odudaranja u odgovorima između socijalnih

radnica uposlenih u istoj ustanovi. Iz ovako podijeljenih stavova, u oba anketna upitnika, moglo bi se zaključiti da samo određene žrtve dobiju psihoterapeutsku podršku.

Grafikon 18 Broj ispitanika u odnosu na zadovoljstvo dobivenom podrškom

Odgovori na pitanje jesu li žrtve nasilja općenito zadovoljne dobivenom podrškom možda i nisu iznenađujući, ali bi se svakako mogli smatrati poražavajućima, budući da čak 56% njih, dakle, više od polovine ispitanih žrtava nije zadovoljno dobivenom podrškom. S druge strane, 44% njih je istaklo da je zadovoljno, a što bi u suštini mogao biti dobar motiv za poboljšanje prakse i ideja za provođenje većeg istraživanja koje bi obuhvatilo mnogo veći broj ispitanika, čime bi se moglo utvrditi šta je ono što nedostaje da bi zadovoljstvo bilo na većem nivou.

Grafikon 19 Broj ispitanika u odnosu na promjenu stanja nakon isteka mjere

Na pitanje da li se stanje promijenilo nakon isteka mjere, čak 52% od ukupnog broja ispitanika je odgovorilo da je stanje ostalo isto, dok je jedan ispitanik/ca što čini 4% ukupnog broja odgovora, kazao da se stanje pogoršalo. Uprkos tome, 44% ispitanih je kazalo da se stanje promijenilo na bolje. No, bez obzira na poboljšanje stanja kod većeg broja ispitanika/ca, činjenica je da je kod više od polovine ispitanih stanje ostalo isto ili gore, što je poražavajuća činjenica koja pokazuje da same zaštitne mjere nisu dovoljne kako bi se nasilje suzbilo.

Grafikon 20 Broj ispitanika u odnosu na povratak u porodicu

Iako je 48% od ukupnog broja ispitanika/ca skupilo dovoljno hrabrosti da se nakon prijavljenog nasilja i isticanja zaštitne mjere ne vrati u porodicu, njih čak 52% se vratilo. Jasno je da su razlozi za to brojni, no odgovori bi mogli biti zabrinjavajući ako se dovedu u vezu sa sljedećim pitanjem.

Grafikon 21 Broj ispitanika kojima se nasilje ponovilo nakon isteka mjere zaštite

Iako je čak 64% ispitanih na pitanje, da li se nasilje ponovilo nakon isteka izrečene mjere, odgovorilo da se nasilje nije ponovilo, zabrinjavajući je podatak da se kod 36% njih ono ipak ponovilo. Već pri odgovorima na ovo pitanje možemo zaključiti da same mjere zaštite nisu dovoljne da bi se nasilje u potpunosti suzbilo, ali ni da bi se nasilnik preodgojio. Ipak, odgovori na sljedeće pitanje mogli bi pokazati da li se može jasno utvrditi je li neka mjera zaštite zaista učinkovita.

Grafikon 22 Broj ispitanika u odnosu na ponovno prijavljivanje nasilja

Odgovori na pitanje da li su žrtve ponovo prijavile nasilje jasan su pokazatelj da se ne može znati je li određena mjera u potpunosti djelotvorna ili se samo nasilje nije ponovo prijavilo, s obzirom na činjenicu da je čak 82% ispitanih žrtava odgovorilo da više nije prijavljivalo

nasilje nakon što im se ono ponovilo nakon isteka mjere ili prijavljenog nasilja prvi put. Tek 18% njih je kazalo da je ponovo prijavilo nasilje, što je nedovoljna brojka da bi se mogao donijeti zaključak o djelotvornosti mjera zaštite. Ovi odgovori su u potpunoj suprotnosti sa stavom većine socijalnih radnica o tome može li se jasno znati da li je neka mjera učinkovita.

Grafikon 23 Broj ispitanika u odnosu na mišljenje jesu li samo zaštitne mjere dovoljne

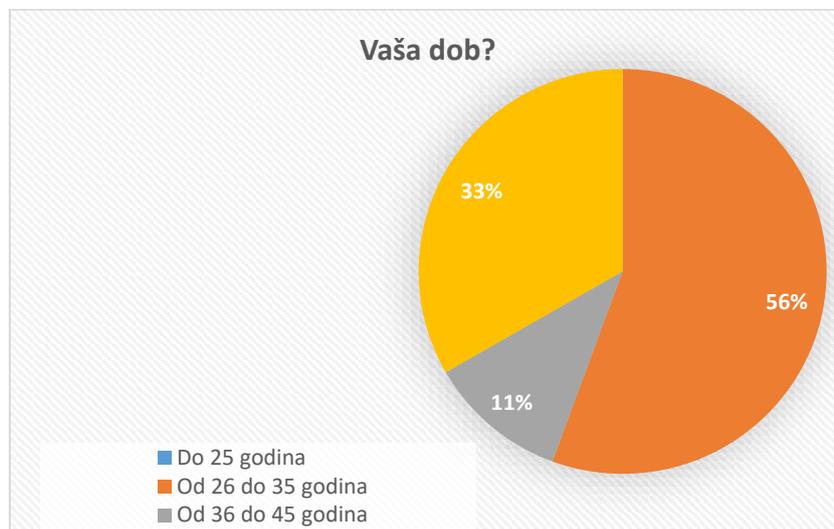
Kao zaključak, odgovori na pitanje da li su samo zaštitne mjere prema počiniteljima dovoljne da bi se suzbilo nasilje u porodici pokazuju stav većine ispitanika/ca, a to je njih 84% koji kažu da nisu dovoljne. Njih 12% je ostalo pri stavu da ne znaju, a jedan ispitanik/ca, 4%, smatra da su dovoljne.

b) Percepcija socijalnih radnica

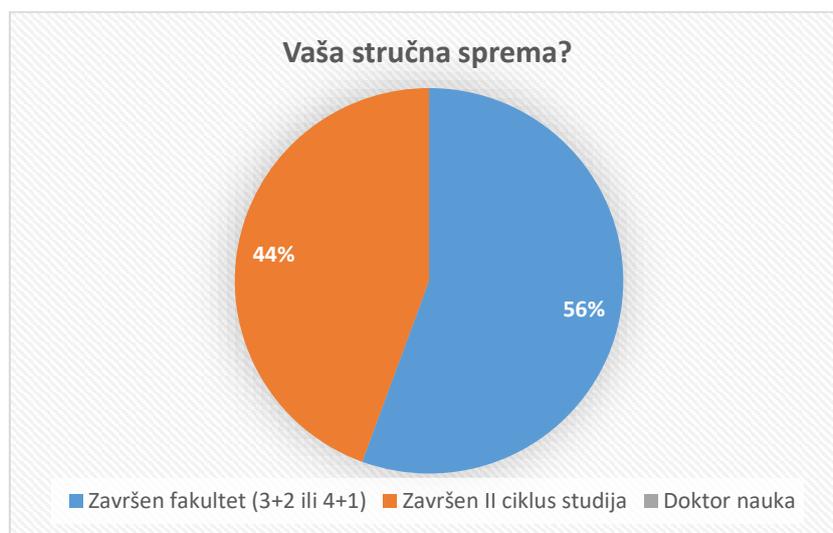
Grafikon 24 Broj socijalnih radnika u odnosu na spol

Prvo anketno pitanje se odnosilo na spol uposlenih u JU Centar za socijalni rad Bihać, a prema 100% odgovora, odnosno devet anketiranih je odabralo opciju žensko. U navedenoj ustanovi je uposleno ukupno deset socijalnih radnica.

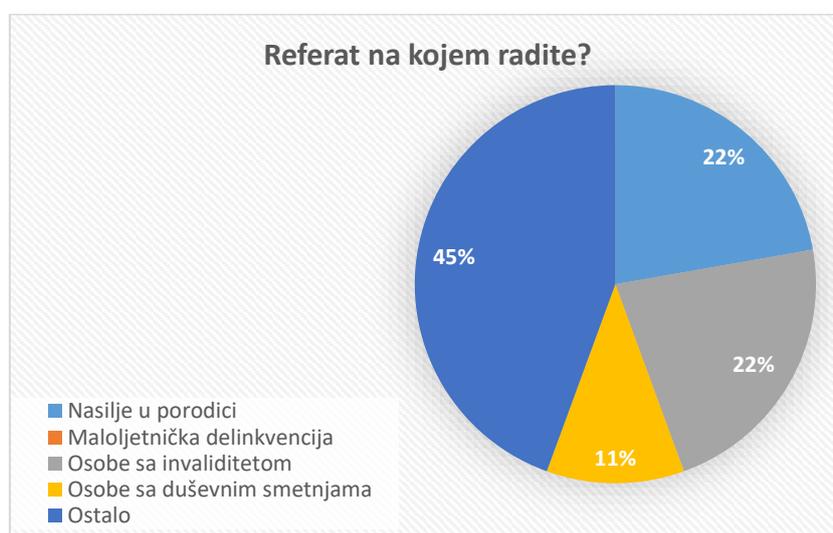
Grafikon 25 Broj socijalnih radnica u odnosu na dob

Prema odgovorima na drugo anketno pitanje koje se odnosi na dob uposlenica, odnosno, socijalnih radnica, može se vidjeti da nema socijalnih radnica koje su mlađe od dvadeset i pet godina, te da je najveći postotak, 56% ili 5 od ukupnog broja anketiranih, u rasponu od 26 do 35 godina. Osim toga, njih 33% imaju više od 45 godina, a 11% socijalnih radnica je, u ovom slučaju, dobne starosti od 36 do 45 godina.

Grafikon 26 Broj socijalnih radnica u odnosu na stručnu spremlu

Iz odgovora koji su ponuđeni na treće po redu anketno pitanje, a koje se odnosi na stručnu spremlu, jasno se može vidjeti da je mala razlika između broja uposlenica koje imaju završen prvi i drugi ciklus studija. Njih 55,6% završilo je prvi ciklus studiranja, a 44,4% od ukupnog broja anketiranih, ima završen i drugi ciklus studija. Osim toga, nema ispitanika koji su odabrali opciju doktor nauka.

Grafikon 27 Broj socijalnih radnica u odnosu na referat na kojem rade

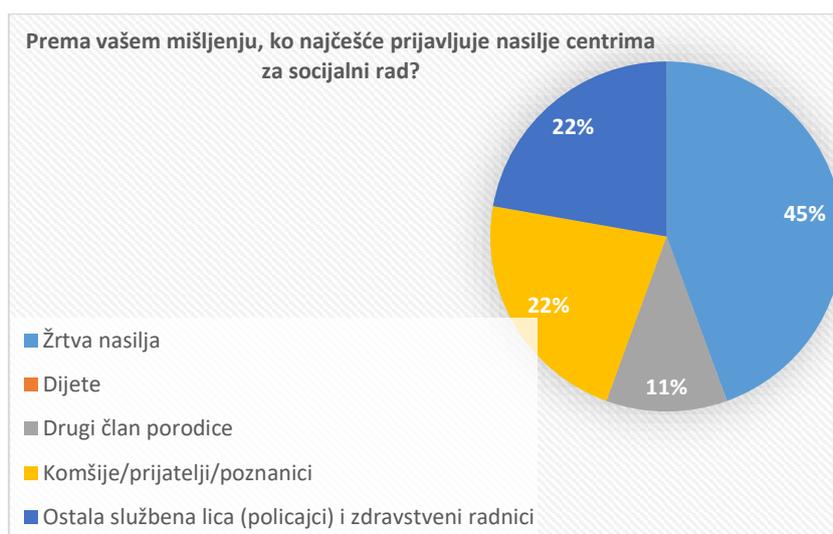
S obzirom na činjenicu da su poslovi koje obavljaju radnice u Centru u Bihaću podijeljeni prema referatskim jedinicama, činilo se logičnim postaviti anketno pitanje na kojem referatu rade trenutno, iako, gotovo sve one prođu sve referate za vrijeme svog radnog staža. Od ukupnog broja anketiranih, 22% njih radi na referatu nasilje u porodici, 22% njih radi na

referatu osobe sa invaliditetom, 11% njih je na referatu osobe sa duševnim smetnjama, a najveći broj njih, odnosno 45% od ukupnog broja anketiranih je odabralo opciju ostalo, stoga su dodani određeni referati poput zaštita djece bez roditeljskog staranja, posredovanje i utvrđivanje materinstva i očinstva, materijalni i ostali oblici socijalne zaštite te saniranje porodičnih problema i rada sa osuđenima, ali i trgovina ljudima.

Grafikon 28 Broj socijalnih radnica u odnosu na iskustvo na referatu nasilje u porodici

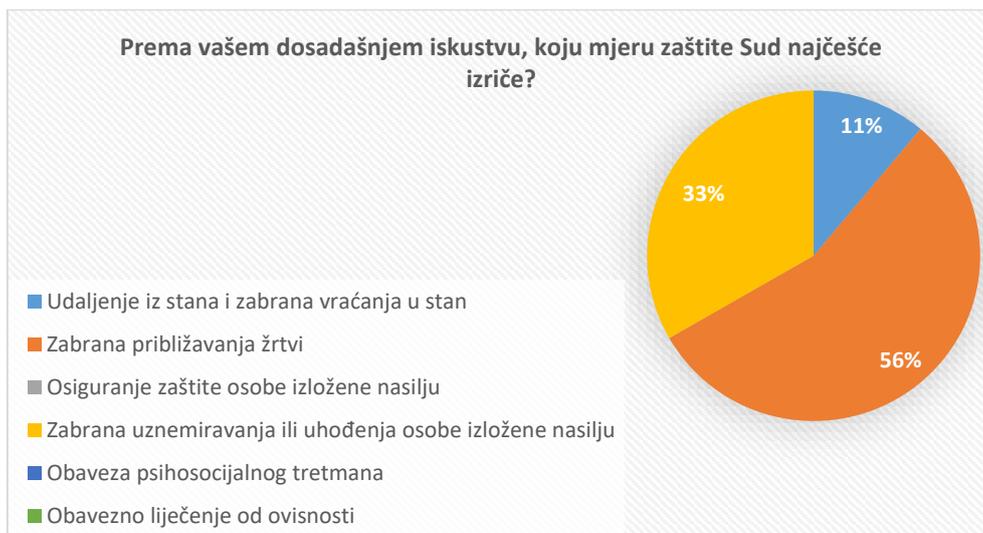
Iz odgovora na pitanje imaju li socijalne radnice, uposlene u ovoj ustanovi, iskustva u radu na referatu nasilje u porodici, devet od devet anketiranih je odgovorilo potvrdno.

Grafikon 29 Broj socijalnih radnica u odnosu na iskustvo ko najčešće prijavljuje nasilje u porodici

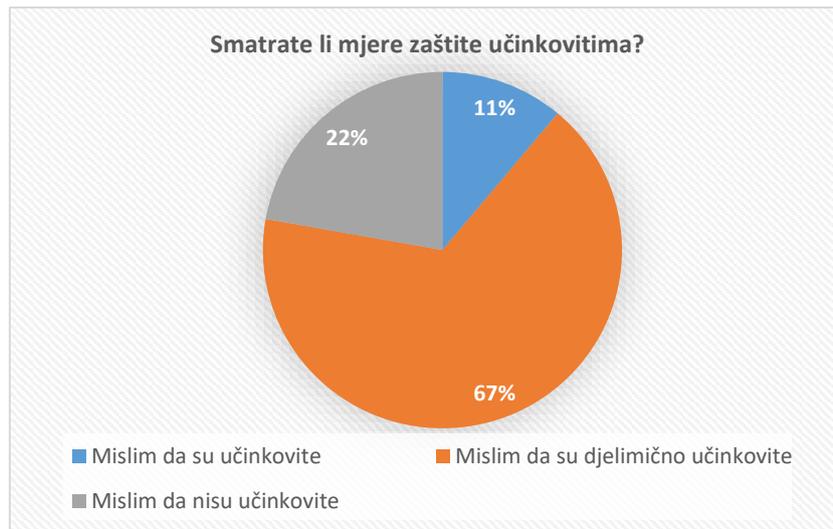
U odgovorima na pitanje ko najčešće prijavljuje nasilje centrima za socijalni rad, anketirane socijalne radnice podijelile su različito iskustvo kroz višegodišnji rad. Najviše njih, odnosno

45% ili 4 socijalne radnice od ukupno 9 anketiranih, kazale su da je žrtva ta koja najčešće prijavljuje nasilje. Po 22% otišlo je na komšije/prijatelje/poznanike te ostala službena lica (policajce) i zdravstvene radnike. Također, jedna socijalna radnica, što čini ukupno 11% od ukupnog broja anketiranih, je stava da to najčešće čini drugi član porodice. Ono što je specifično prema odgovorima na ovo pitanje, jeste da to prema iskustvu anketiranih, gotovo nikad ne čini dijete koje je, vrlo često, i samo indirektna žrtva.

Grafikon 30 Broj socijalnih radnica prema iskustvu u odnosu na mjere koje sud najčešće izriče

Na pitanje koju mjeru zaštite sud najčešće izriče, prema dosadašnjem iskustvu anketiranih, najviše njih, odnosno 56% socijalnih radnica odabralo je odgovor zabrana približavanja žrtvi, a 33% njih zabranu uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju. Jedna socijalna radnica, što čini 11% od ukupnog broja ispitanih, odabrala je opciju udaljenje iz stana i zabrana vraćanja. Odgovori na ovo pitanje nisu iznenađujući, budući da se podudaraju sa statističkim podacima o izrečenim mjerama u prethodnoj godini, a koji su prikazani na ranijim stranicama ovog rada.

Grafikon 31 Broj socijalnih radnica koje mjere smatraju učinkovitima

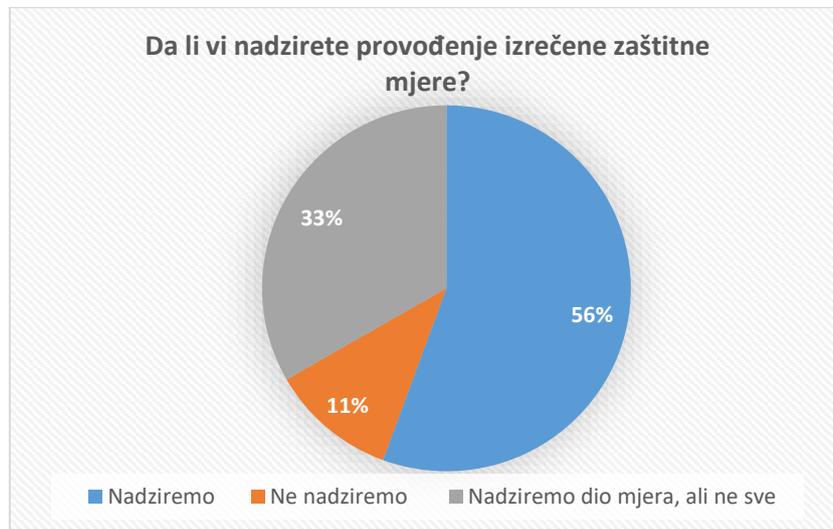
Na pitanje jesu li mjere zaštite učinkovite, socijalne radnice su imale podijeljene stavove. Uprkos tome, najveći broj anketiranih, odnosno 67% od ukupnog broja, iznijelo je stav da su mjere zaštite djelimično učinkovite. Ipak, čak 22% njih smatra da mjere nisu učinkovite, dok jedna socijalna radnica smatra da su mjere zaštite učinkovite.

Grafikon 32 Broj socijalnih radnica u odnosu na tačno utvrđivanje učinkovitosti zaštitnih mjera

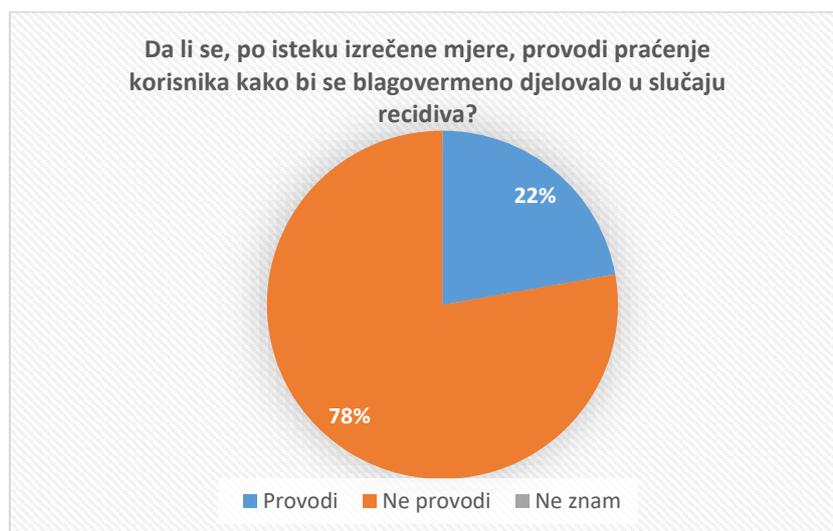
Odgovori na pitanje može li se tačno utvrditi i znati je li mjera zaštite zaista učinkovita, prilično su iznenađujući, s obzirom na to da je čak 67% anketiranih dalo odgovor da može. S druge strane, njih 33% je kazalo da ne može. Ono što bi se moglo smatrati problematičnim u ovom slučaju, jesu rezultati druge ankete koju su ispunjavale žrtve nasilja u porodici, a koje su kazale da čak i ako se nasilje ponovilo u većini slučajeva ga nisu ponovo prijavile. Stoga,

čini se bitnim postaviti pitanje kako je moguće znati da li je mjera zaista učinkovita ili nasilje samo nije ponovo prijavljeno?

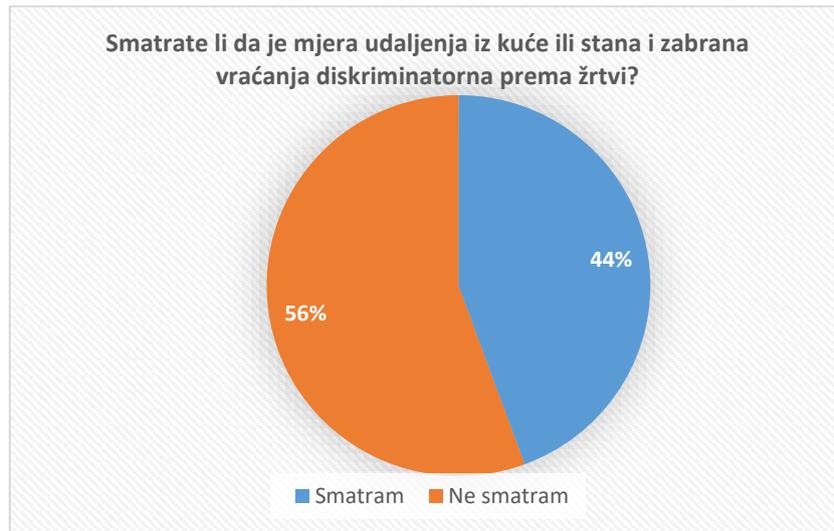
Grafikon 33 Broj socijalnih radnica u odnosu na nadziranje zaštitnih mjera

Iako je čak 56% uposlenica JU Centar za socijalni rad Bihać odgovorilo da oni nadziru sprovođenje mjera zaštite, odgovori na ovo pitanje bi mogli biti iznenađujući, s obzirom na činjenicu da je riječ o uposlenicama iste ustanove. Uprkos tome, 11% njih je stava da ne nadziru, a 33% njih nadzire dio mjera, ali ne sve.

Grafikon 34 Broj socijalnih radnica u odnosu na praćenje korisnika da bi se reagovalo na slučajeve u recidivu

Odgovori na pitanje da li se po isteku izrečene mjere provodi praćenje korisnika kako bi se blagovremeno djelovalo u slučaju recidiva, mogli bi biti iznenađujući ako bi se ovo pitanje dovelo u korelaciju s prethodna dva, s obzirom na činjenicu da se onda zaista ne bi moglo tačno utvrditi da li je određena mjera zaštite učinkovita ili samo nasilje nije ponovo prijavljeno, te kakva je praksa Centra kad je riječ o nadzoru provođenja mjera. Čak 78% ispitanica je odgovorilo da se ne provodi naknadno praćenje, dok je njih 22% odgovorilo da provodi.

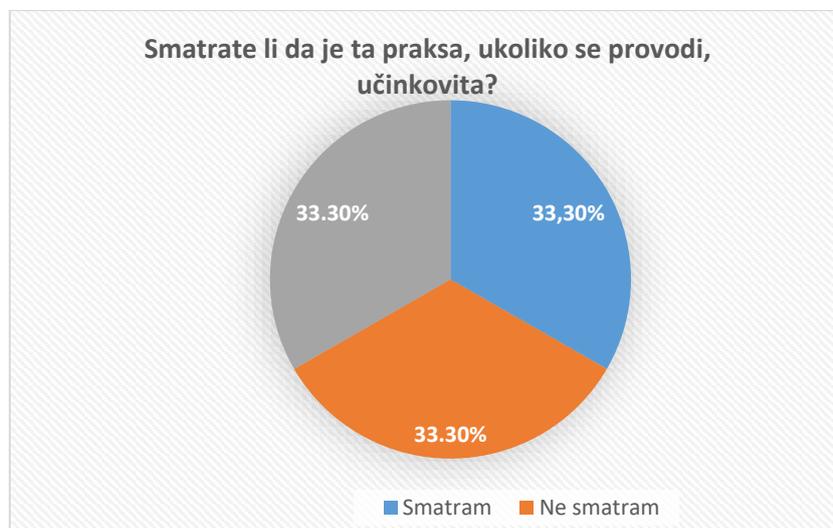
Grafikon 35 Broj socijalnih radnica u odnosu na diskriminatornost mjera zaštite

I na pitanje da li socijalne radnice smatraju da je mjera udaljenja iz kuće ili stana i zabrana vraćanja diskriminatorna prema žrtvi, odgovori bi mogli biti iznenađujući, s obzirom na činjenicu da je vrlo često žrtva ta koja se izmješta iz vlastitog doma, u odnosu na počinitelja koji, moglo bi se kazati, ima tu privilegiju da ostane u domu. Više od polovine ispitanica, tačnije njih 56% je odgovorilo da ne smatraju da je ova mjera diskriminatorna prema žrtvi, dok je 44% njih stava da jeste.

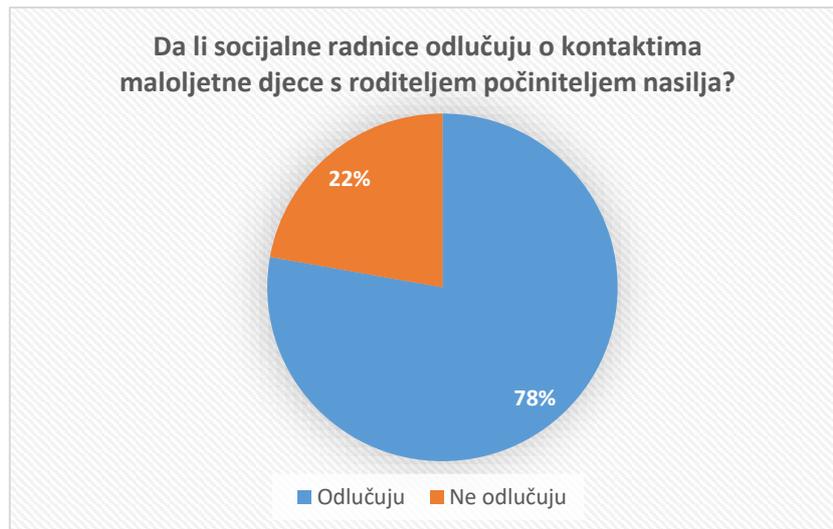
Grafikon 36 Broj socijalnih radnica u odnosu na provođenje prakse psihosocijalnog tretmana

Na pitanje da li postoji praksa provođenja psihosocijalnog tretmana u radu sa žrtvama, odgovori su uglavnom bili usaglašeni, dakle 89% od ukupnog broja ispitanica je usaglašeno, osim jedne socijalne radnice, odnosno 11% od ukupnog broja anketiranih, koja je odgovorila da ovakva praksa nije zastupljena.

Grafikon 37 Broj socijalnih radnica u odnosu na učinkovitost psihosocijalnog tretmana

Stavovi socijalnih radnica o pitanju je li ta praksa koja se provodi učinkovita, bili su podijeljeni, pa je tako jednak broj ispitanica odabrao tri ponuđene opcije, po 33,3% njih smatra da je učinkovito, da nije učinkovito, ali i da ne znaju. Tačnije, svaka opcija je imala po tri odgovora.

Grafikon 38 Broj socijalnih radnica u odnosu na odlučivanje o kontaktima maloljetne djece i roditelja počinitelja nasilja

Od ukupnog broja anketiranih, njih 78% je odgovorilo da socijalne radnice odlučuju o kontaktima maloljetne djece s roditeljem počiniteljem nasilja, dok su dvije socijalne radnice ili 22% od ukupnog broja ispitanica odgovorile da ne odlučuju. I prema ovim odgovorima se može vidjeti razilaženje u odgovorima, što bi zapravo moglo biti iznenađujuće s obzirom na činjenicu da je riječ o uposlenicama iste ustanove.

Grafikon 39 Broj socijalnih radnica u odnosu na potrebu za održavanjem kontakata

Od ukupnog broja anketiranih, čak 67% socijalnih radnica je odgovorilo da je potrebno održavati kontakte ukoliko dijete nije direktno žrtva nasilja u porodici, s druge strane njih 11% smatra da nije potrebno održavati kontakte, bez obzira na to je li dijete direktna ili indirektna žrtva nasilja. Osim ovih odgovora, pod opciju ostalo na koju je otišlo 22% dodala su se dva odgovora, a oni su „treba poticati kontakt ukoliko dijete to želi i ne po stoji opasnost po djetetov život“ i „ukoliko je počinitelj nasilja roditelj koji je vršio nasilje nad drugim

roditeljem, a pri tom ulogu roditelja prema djetetu izvršava na adekvatan način, takav roditelj ima pravo održavati neposredne kontakte sa svojim djetetom“. I kod ovog pitanja mogu se jasno vidjeti razilaženja u mišljenjima, naročito kada je riječ o pitanjima koja bi mogla biti predmet etičke dileme.

Grafikon 40 Broj socijalnih radnica u odnosu na dovoljnost zaštitnih mjera za preodgoj nasilnika i suzbijanje nasilja

Da samo zaštitne mjere nisu dovoljne da bi se suzbilo nasilje i da bi se preodgojio nasilnik, stava je svih 9 anketiranih socijalnih radnica. Prema ovim odgovorima može se zaključiti da je stav socijalnih radnica, ali i žrtava zapravo identičan.

3.2 Diskusija o rezultatima dobivenim analizom podataka

S obzirom na činjenicu da su u istraživanje uključena dva anketna upitnika, potrebno je dobivene podatke proanalizirati odvojeno. Kad je riječ o anketnom upitniku za žrtve nasilja u porodici, može se vidjeti da se što se tiče faktora spola, javlja neujednačenost, budući da je u istraživanju sudjelovalo 20 žena i tek 5 muškaraca, što je donekle bilo i očekivano s obzirom na predmet i problem istraživanja, ali i na iskustvo da su žene češće žrtve nasilja. Kad je riječ o stepenu obrazovanja, vidljivo je da je najviše onih sa srednjom školom, međutim, iznenađujuće je da ima i fakultetski obrazovanih osoba, ali i magistara nauka, pa se može zaključiti da stepen obrazovanja nije presudan kad je riječ o nasilju u porodici, niti utječe na to koliko dugo će osoba biti žrtva nasilja, s obzirom na to da je najviše onih koji su nasilje trpjeli u rasponu od jedne do deset godina. Iz rezultata je vidljivo da su žrtve nasilja češće bile

odsutne u mislima i da ih je to sputavalo da izvršavaju svakodnevne aktivnosti na najproduktivniji mogući način, ali i da su se gotovo sve žrtve dvoumle prilikom prijavljivanja nasilja. Ipak, jasno je da je većina njih tek djelimično zadovoljna reakcijom na prijavu te da je kod polovine njih izrečena mjera zaštite. Kako se i pretpostavljalo, najčešće je to udaljenje iz stana, kuće i zabrana vraćanja, zabrana približavanja te zabrana uznemiravanja žrtve, a opet je najveći broj onih koji su se osjećali sigurnije po izricanju mjere. Također, budući da se većina ispitanika vratila u porodicu, istoj većini ispitanika se nasilje ponovilo i nakon izricanja mjere, no nisu ga ponovo prijavili pa postaje jasno da se više ne može utvrditi jesu li mjere zaista učinkovite ili samo u većini slučajeva nasilje nije ponovo prijavljeno, što odaje dojam da je situacija znatno bolja. Ipak, sve većina žrtava je jasnog stava, a to je da same mjere zaštite nisu dovoljne da bi se nasilje suzbilo te da bi se nasilnik preodgojio.

S druge strane, kad je riječ o anketnom upitniku kojeg su popunjavale socijalne radnice, može se također vidjeti neujednačenost pri faktoru spola, budući da je svih devet anketiranih, zapravo ženskog spola. Ono što je identično kod svih jeste završen fakultet, bilo da je riječ o prvom ili drugom ciklusu te sve one imaju iskustvo rada na referatu nasilje u porodici. Također, jasnog su stava i u mjerama koje Sud najčešće izriče, a one su u korelaciji sa onima za koje su se odlučile i žrtve nasilja. Osim toga, $\frac{3}{4}$ ispitanih socijalnih radnica smatra da su te mjere djelimično učinkovite. Uprkos tome, iznenađujućim bi se mogao smatrati stav da ista brojka socijalnih radnica smatra da se može jasno utvrditi jesu li mjere zaista učinkovite. Razilaženje u mišljenjima kod anketiranih je vidljivo u pitanju nadziru li one sprovođenje mjere koju je izrekao Sud, a gotovo 80% je stava da se po isteku mjere ne provodi praćenje korisnika kako bi se pravovremeno reagiralo na slučajeve u recidivu. Osim toga, iznenađujuće, ali više od polovine socijalnih radnica koje su sudjelovale u anketi ne smatra da je mjera udaljenja iz stana ili kuće i zabrana vraćanja diskriminatorna prema žrtvi, naročito ako se uzme u obzir činjenica da je češće žrtva ta koja mora privremeno ili trajno napustiti svoj dom. Njihovi stavovi se razilaze i u pitanju da li je praksa provođenja psihosocijalnog tretmana sa žrtvom zapravo učinkovita. Osim toga, nisu istog stava ni o tome da li one odlučuju kontakte počinitelja nasilja s maloljetnom djecom, no djelimično su suglasne da je riječ o etičkoj dilemi te imaju približno iste stavove. Kao zaključak, jasnog su stava, baš poput i žrtava nasilja u porodici, da same zaštitne mjere nisu dovoljne da bi se nasilje suzbilo te da bi se nasilnik preodgojio.

IV ZAKLJUČAK

Nasilje u porodici je jedan od najvećih problema današnjeg društva, a o kojem se još uvijek ne govori dovoljno dobro, jasno i glasno. Upravo zbog toga za saniranje posljedica i suzbijanje novih slučajeva te preodgoj nasilnika nije dovoljno samo izricanje zaštitnih mjera bez kontrole njihovog provođenja, stanja nakon njih, ali i praćenja korisnika zbog slučajeva u recidivu. Jasno je da su mjere zaštite samo djelimično učinkovite na način da daju osjećaj sigurnosti žrtvi kako bi se, kroz dodatnu podršku i psihoterapeutski rad, što prije osposobila za normalnom i samostalno funkcionisanje. Osim toga, potrebno je žrtvama nasilja pokazati da ništa što se desilo nije i ne može biti njihova krivica ili njihova sramota, budući da su to najčešći razlozi neprijavlivanja nasilja i prikrivanja njegovih tragova. Ovu tezu potvrdili su i odgovori na pitanje kome su žrtve prijavile nasilje, kada je više od polovine njih odgovorilo da zapravo nisu oni prijavili nasilje ili da su jednostavno kazali nekom ko je to učinio u njihovo ime. I u ovom slučaju, više anketiranih su žene, pa to potvrđuje uvriježeno mišljenje da su češće žene žrtve nasilja u porodici upravo zbog neravnomjerne raspodjele moći, ali i zato što su fizički slabije. Rad sa žrtvama nasilja u porodici, kao takav, može biti izrazito težak socijalnim radnicima, naročito u onim slučajevima kada parovi imaju maloljetnu djecu, a najčešća etička dilema je dozvoljavanje kontakata sa roditeljem počiniteljem nasilja. Ukoliko u samo središte porodice zaista stavimo djecu, onda je ohrabrujuća činjenica da se veliki broj anketiranih odlučio iako prijaviti nasilje i prekinuti taj lanac, a bez obzira na konstantni blagi porast, pozitivan primjer daje i dobar zakonski okvir te sankcionisanje nasilnika na bilo koji način.

Govoreći o Centru za socijalni rad u Bihaću, u posljednjim godinama zabilježena su dva primjera pozitivne prakse kad je riječ o ženama žrtvama nasilja u porodici. Žrtva nasilja u porodici inicijala A.A. je nakon dugogodišnjeg zlostavljanja potražila pomoć i sa svoje troje malodobne djece, od koje jedno ima teškoće u razvoju, smještena u sigurnu kuću. Potom je, uz pomoć, socijalnih radnica i prijatelja uspjela pronaći privatni smještaj te se počela baviti poljoprivredom, bez vraćanja u porodicu. Također, žrtva inicijala B.A. je prijavila nasilje u porodici te je njeno šestero djece smješteno u ustanovu socijalne zaštite, a i njoj je omogućeno da boravi s njima, pa je u međuvremenu postala hraniteljica za djecu bez roditeljskog staranja.

Posebna hipoteza jedan koja glasi „Pretpostavlja se da su žrtve najviše izložene fizičkom i psihičkom nasilju u porodici koje na njih ostavlja trajne posljedice što ih često obeshrabruje da potraže pomoć i prijave nasilje“ je u potpunosti potvrđena, prvenstveno odgovorima na

pitanje „koju vrstu nasilja ste trpjeli“ gdje je više od 70% ispitanika odgovorilo psihičko nasilje i više od polovine njih fizičko nasilje te pitanje „jeste li se dvoumili prilikom prijavljivanja nasilja“ gdje se 100% anketiranih izjasnilo da jeste.

Posebna hipoteza dva koja glasi „Pretpostavlja se da nasilje u porodici direktno utječe na žrtvu smanjujući njeno normalno i očekivano funkcionisanje na svakodnevnom nivou, a nedovoljna podrška sistema i nepovoljna financijska situacija onemogućuju žrtve nasilja u porodici da se osamostale po isteku trajanja zaštitne mjere“ je potvrđena što dokazuju odgovori na pitanja „jeste li često bili odsutni u mislima“ i „da li vas je nasilje koje ste trpjeli onemogućavalo da se nosite sa svakodnevnim obavezama na najbolji mogući način“, gdje je 68% ispitanih odgovorilo potvrdno na prvo, a 76% potvrdno na drugo pitanje. Također, njih više od pola, 52% se vratilo u porodicu po isteku mjere, iako im se nasilje ponovilo.

Posebna hipoteza tri koja glasi „Sud najviše i najčešće izriče mjere udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja, zabranu približavanja žrtvi nasilja u porodici te zabranu uznemiravanja žrtve“ je potvrđena u potpunosti, odgovorom na pitanje „koja mjera je izrečena“ i odgovorom na pitanje iz drugog anketnog upitnika „prema vašem iskustvu, koju mjeru zaštite Sud najčešće izriče“ u kojima su i žrtve nasilja, ali i socijalne radnice navele iste tri mjere, kao najčešće korištene.

Posebna hipoteza četiri koja glasi „Žrtve nasilja u porodici drugu zaštitnu mjeru koju izriče Sud, a koja se odnosi na zabranu približavanja, smatraju djelimično učinkovitom u periodu trajanja, dok se po isteku iste ne provodi nadzor nasilja u recidivu“ je djelimično potvrđena, budući da prema odgovoru na pitanje je li mjera zaštite učinkovita, 58% ispitanih se izjasnilo da ne zna. S druge strane, u drugom anketnom upitniku, 78% socijalnih radnica se izjasnilo da se po isteku mjere ne provodi praćenje korisnika i slučajeva u recidivu.

Posebna hipoteza pet koja glasi „Socijalne radnice prvu zaštitnu mjeru koju izriče Sud, a koja se odnosi na udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora te zabranu vraćanja smatraju nepravednom, jer su najčešće one te koje moraju napustiti vlastiti dom“ nije potvrđena, budući da je 56% socijalnih radnica stava da ova mjera nije diskriminatorna prema žrtvi.

Posebna hipoteza šest koja glasi „Socijalne radnice smatraju da su mjere zaštite djelimično učinkovite jer ne postoje mehanizmi praćenja učinkovitosti koji bi mogli utvrditi da li je određena mjera zaista dugoročno djelotvorna ili samo nasilje nije ponovo prijavljeno“ je također djelimično potvrđena budući da 67% socijalnih radnica na pitanje „smatrate li mjere

zaštite učinkovitima“ odgovorilo da smatra da su djelimično učinkovite, no 67% njih je, uprkos tome, stava da se može tačno utvrditi i znati je li mjera učinkovita.

Posebna hipoteza sedam koja glasi „Socijalne radnice smatraju da su zaštitne mjere teorijski dobro postavljene, ali da se često pri provedbi susreću s kontradiktornostima, pri čemu se podilazi počinitelju, a ne samoj žrtvi“ nije potvrđena budući da 56% njih smatra da neke mjere poput udaljenja iz kuće ili stana i vraćanja u isti, nisu diskriminatorne prema žrtvi iako je češće ona ta koja napušta dom.

Posebna hipoteza osam koja glasi „Socijalne radnice odlučuju o kontaktima maloljetne djece s roditeljem počiniteljem u odnosu na činjenicu da li se izrečena mjera zaštite odnosi na drugog roditelja ili i na samo dijete“ je također djelimično potvrđena, budući da se 78% socijalnih radnica izjasnilo da one nisu te koje odlučuju o kontaktima, no preko 80% njih smatra da je kontakte potrebno održavati u svakom slučaju, ukoliko postoji mogućnosti i ukoliko ne postoji opasnost po djetetov život.

Na kraju, može se izvesti zaključak da je glavna hipoteza koja glasi „Percepcija učinkovitosti zaštitnih mjera iz perspektive žrtava nasilja u porodici je negativna, pri čemu smatraju da same zaštitne mjere nisu dovoljno učinkovite kako bi se spriječilo i suzbilo nasilje u porodici, otklonile posljedice učinjenog nasilja te preodgojio nasilnik i uklonile okolnosti koje podstiču izvršenje novih prekršaja nasilja u porodici. Percepcija socijalnih radnika se ogleda u mišljenju da su zaštitne mjere djelimično učinkovite te da djelimično ostvaruju i postižu navedene ciljeve“ je u potpunosti potvrđena odgovorima na posljednje pitanje iz prvog upitnika – upitnika za žrtve nasilja, gdje se 84% anketiranih žrtava izjasnilo da su samo ove mjere nedovoljne da bi se suzbilo nasilje u porodici i preodgojio nasilnik te pitanjem o učinkovitosti mjera zaštite iz drugog upitnika, gdje je 67% ispitanih socijalnih radnica stava da su mjere djelimično učinkovite.

LITERATURA

Adžajlić – Dedović, A., Deljković, I., Lučić-Ćatić, M., Bojanić, N. i Hasković, E. (2008). Policija i nasilje u porodici u Bosni i Hercegovini. Sarajevo: Fakultet kriminalističkih nauka.

Ajduković, M. i Pavleković, M. (2000). Određenje i oblici nasilja u obitelji: Nasilje nad ženom u obitelji. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.

Babović, M., Pavlović, O., Ginić, K. i Karađinović, N. (2013). Rasprostranjenost i karakteristike nasilja nad ženama u Bosni i Hercegovini. Mostar: Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine.

Bevan, E., Higgins, D. J. (2002), Is Domestic Violence Learned? The Contribution of Five Forms of Child Maltreatment to Men's Violence and Adjustment. Journal of Family Violence. Dostupno na https://www.researchgate.net/publication/225710768_Is_Domestic_Violence_Learned_The_Contribution_of_Five_Forms_of_Child_Maltreatment_to_Men's_Violence_and_Adjustment, pristupljeno: 7.5.2023.

Ćorić, M. i Mujezinović, J. (2008). Nasilje nad ženama i djecom: Zna li kako se zaštititi?. Sarajevo: Blicdruk.

Gašević, N. (1970). Vojna enciklopedija 1. Beograd: Redakcija vojne enciklopedije.

Grabovac, S. (2020). Pojam i primjena zaštitnih mjera za zaštitu žrtava nasilja u porodici i porodičnoj zajednici. Banja Luka: Helsinški parlament građana Banjaluke.

Grandić, R. (2001). Porodična pedagogija. Novi Sad: Filozofski fakultet.

Islamović, E. (2013). Sociologija obrazovanja. Bihać: Pedagoški fakultet Univerziteta u Bihaću.

Janković, J. (2004). Pristupanje obitelji. Zagreb: Alineja

Jurešić, M., Dizdarević – Slomović E., Čajo, S., Poturković, M., Hrnčić, Z., Jakšić, A., Kuldija, S., Husić, S. (2014). Priručnik. Sarajevo: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike.

Konstatinović-Vilić, S. i Petrušić, N. (2010). Porodičnopravna zaštita od nasilja u porodici u pravosudnoj praksi Srbije. Beograd: Autonomni ženski centar.

Krstinić, D. I Vasiljković, J. (2019) Oblici nasilja u porodici. Pravo teorija i praksa. Novi Sad: Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu.

Lovaković, I. (2015). Nasilje u obitelji. Završni rad, Osijek: Sveučilište J.J.Strossmayera.

Miković, M., Bašić, S. (2011). Nasilje u porodici. Sarajevo: Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu.

Mujezinović, J., Hodžić-Lemeš, M., Gutić-Memić, A. i Mulić-Čorbo, Dž. (2020). Nasilje u porodici – osnovne informacije. Sarajevo: Fondacija lokalne demokratije.

Nefić, I. (2005). Nasilje i zakon. Sarajevo: Copyright.

Pejak-Prokeš, O., (2006). Nasilje u porodici. Glasnik Advokatske komore Vojvodine, 78(1-2), str. 46-58 Dostupno na: <http://biblioteka.pf.uns.ac.rs/pretraga/trazi.php?autor=Olivera+PEJAK-Proke%C5%A1>

Sablić, B. (2018). Prevencija i zaštita od nasilja u obitelji. Završni rad, Šibenik: Veleučilište u Šibeniku.

Službene novine FBiH (2013). Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH. Sarajevo: Službene novine FBiH, 20/2013 i 75/2021.

Termiz, Dž. (2005). Teorija nauke o socijalnom radu. Lukavac: Grafit.

Termiz, Dž. (2022). Metodologija društvenih nauka. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka.

Tomić, R. (2008). Obiteljski odgoj. Tuzla: OFF-SET.

Traljić, N., Bubić, S. (2007). Bračno pravo. Sarajevo: Pravni fakultet univerziteta u Sarajevu.

Vicić, A. (2017). Učestalost i oblici obiteljskog nasilja u Virovitičko-Podravskoj Županiji. Završni rad, Split: Sveučilište u Splitu.

WHO, Violence Prevention Alliance (2021), Definition and typology of violence. Dostupno na <https://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>, pristupljeno 10.10.2022.

PRILOZI

Anketni upitnik za žrtve nasilja u porodici

1. Vaš spol?

- a) Muško
- b) Žensko
- c) Ostalo

2. Vaša starosna dob?

- a) Do 18 godina
- b) Od 18 do 30
- c) Od 31 do 45
- d) Od 46 do 55
- e) Više od 55

3. Vaša stručna sprema

- a) Bez obrazovanja
- b) Završena osnovna škola
- c) Završena srednja škola
- d) Završen fakultet (3 ili 4 godine)
- e) Magistar nauka
- f) Doktor nauka

4. Koliko dugo ste trpjeli nasilje u porodici?

- a) Manje od godinu dana
- b) Između godine i pet godina
- c) Između pet i deset godina
- d) Preko deset godina

5. Koju vrstu nasilja ste trpjeli?

- a) Fizičko nasilje
- b) Psihičko nasilje
- c) Seksualno nasilje
- d) Ekonomsko nasilje
- e) Sve od navedenog

6. Da li vas je nasilje koje ste trpjeli onemogućavalo da se nosite sa svakodnevnim obavezama na najbolji mogući način?

- a) Jeste
- b) Nije
- c) Ne znam

7. Jeste li često bili odsutni u mislima?

- a) Jesam
- b) Nisam
- c) Ne znam

8. Jeste li prikrivali tragove nasilja?

- a) Da
- b) Ne

9. Jeste li se dvoumili prilikom prijavljivanja nasilja?

- a) Jesam
- b) Nisam

10. Kome ste prijavili nasilje u porodici?

- a) Nisam ja prijavio/la
- b) Centru za socijalni rad
- c) Policiji
- d) Zdravstvenim radnicima
- e) Rekao sam komšiji/rođaku/poznaniku

11. Jeste li zadovoljni reakcijom na prijavu? Označite na skali od 1 do 5.

12. Je li u vašem slučaju izrečena neka mjera zaštite?

- a) Jeste
- b) Nije

13. Ako je odgovor na prethodno pitanje potvrđan, koja mjera je izrečena?

- a) Udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u isti
- b) Zabrana približavanja žrtvi
- c) Osiguranje zaštite osobe izložene nasilju
- d) Zabrana uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju
- e) Obaveza psihosocijalnog tretmana
- f) Obavezno liječenje od ovisnosti

14. Ako je izrečena neka mjera, smatrate li da je bila učinkovita?

- a) Bila je učinkovita
- b) Nije bila učinkovita
- c) Ne znam

15. Koliko sigurno ste se osjećali nakon izricanja zaštitne mjere, od 1 do 5?

16. Jeste li bili smješteni u sigurnu kuću?

- a) Jesam
- b) Nisam

17. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje potvrđan, jeste li u sigurnoj kući dobili psihoterapeutsku podršku?

- a) Jesam
- b) Nisam

18. Jeste li zadovoljno dobivenom podrškom?

- a) Jesam
- b) Nisam

19. Je li se stanje promijenilo nakon isteka mjere?

- a) Stanje se promijenilo na bolje
- b) Stanje se pogoršalo
- c) Ostalo je isto

20. Jeste li se nakon isteka mjere vratili u porodicu?

- a) Jesam
- b) Nisam

21. Je li nasilje ponovljeno nakon isteka izrečene mjere?

- a) Jeste
- b) Nije

22. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje potvrđan, jeste li ponovo prijavili nasilje?

- a) Jesam
- b) Nisam

23. Smatrate li da su samo zaštitne mjere prema počiniteljima dovoljne da bi se suzbilo nasilje u porodici?

- a) Dovoljne su
- b) Nisu dovoljne
- c) Ne znam

Anketni upitnik za socijalne radnice

1. Vaš spol?

- a) Žensko
- b) Muško
- c) Ostalo

2. Vaša dob?

- a) Do 25 godina
- b) Od 26 do 35 godina
- c) Od 36 do 45 godina
- d) Više od 45 godina

3. Vaša stručna sprema?

- a) Završen fakultet (3 ili 4 godine)
- b) Završen II ciklus studija (3+2 ili 4+1)
- c) Doktor nauka

4. Referat na kojem radite?

- a) Nasilje u porodici
- b) Maloljetnička delinkvencija
- c) Osobe sa invaliditetom
- d) Osobe sa duševnim smetnjama
- e) Ostalo _____

5. Imate li iskustva u radu na referatu nasilje u porodici?

- a) Imam
- b) Nemam

6. Prema vašem mišljenju, ko najčešće prijavljuje nasilje centrima za socijalni rad?

- a) Žrtva
- b) Dijete
- c) Drugi član porodice

- d) Komšije/prijatelji/poznanici
- e) Ostala službena lica (policajci) i zdravstveni radnici

7. Prema vašem dosadašnjem iskustvu, koju mjeru zaštite sud najčešće izriče?

- a) Udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u isti
- b) Zabrana približavanja žrtvi
- c) Osiguranje zaštite osobe izložene nasilju
- d) Zabrana uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju
- e) Obaveza psihosocijalnog tretmana
- f) Obavezno liječenje od ovisnosti

8. Smatrate li mjere zaštite učinkovitima?

- a) Mislim da su učinkovite
- b) Mislim da su djelimično učinkovite
- c) Mislim da nisu učinkovite

9. Može li se tačno utvrditi i znati je li mjera zaista učinkovita?

- a) Može
- b) Ne može

10. Da li vi nadzirete provođenje izrečene zaštitne mjere?

- a) Nadziremo
- b) Ne nadziremo
- c) Nadziremo dio mjera, ali ne sve

11. Da li se po isteku izrečene mjere provodi praćenje korisnika kako bi se blagovremeno djelovalo u slučaju recidiva?

- a) Provodi
- b) Ne provodi
- c) Ne znam

12. Smatrate li da je mjera udaljenja iz kuće ili stana i zabrana vraćanja diskriminatorna prema žrtvi?

- a) Smatram
- b) Ne smatram

13. Postoji li praksa provođenja psihosocijalnog tretmana u radu sa žrtvama?

- a) Postoji

b) Ne postoji

14. Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje potvrđan, smatrate li da je ta praksa učinkovita?

a) Smatram

b) Ne smatram

c) Ne znam

15. Da li socijalne radnice odlučuju o kontaktima maloljetne djece s roditeljem počiniteljem nasilja?

a) Odlučuju

b) Ne odlučuju

16. Smatrate li da je potrebno održavati kontakt između djeteta i roditelja počinitelja ukoliko dijete nije direktna žrtva nasilja?

a) Potrebno je održavati kontakte, ukoliko dijete nije žrtva nasilja u porodici

b) Nije potrebno održavati kontakte, bez obzira na to da li je dijete direktna ili indirektna žrtva

c) Ne znam

17. Smatrate li da su samo zaštitne mjere dovoljne da bi se suzbilo nasilje i preodgojio nasilnik?

a) Dovoljne su

b) Nisu dovoljne

c) Ne znam

Autobiografija

Halilagić Dijala je magistar nauka iz oblasti žurnalistike i studentica druge godine drugog ciklusa studija na Odsjeku za socijalni rad na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu. Rođena je u Bihaću 1999. godine, gdje je završila Opću gimnaziju Katoličkog školskog centra „Ivan Pavao II“. Za vrijeme srednjoškolskog obrazovanja pisala je za zajednički list svih katoličkih školskih centara u Bosni i Hercegovini – „Izvori“. Osim toga, nekoliko njenih članaka bilo je objavljeno i u bihaćkim sedmičnim novinama „Krajina“. Na posljednjoj godini prvog ciklusa studija obavljala je praksu u dnevnim novinama „Oslobođenje“ sa sjedištem u Sarajevu. Govori engleski jezik, poznaje rad na računaru, a kroz dosadašnji studij prisustvovala je različitim obukama, seminarima i webinarima kako sa domaćim tako i sa stranim predavačima. Trenutno radi kao dopisnica i reporterka za Federalnu televiziju (FTV) iz informaciono-tehničkog centra u Bihaću (USK).

UNIVERZITET U SARAJEVU – FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
IZJAVA o autentičnosti radova

Obrazac AR

Stranica
70

Naziv odsjeka i/ili katedre: Žurnalistika/Komunikologija

Predmet: Izrada master teze

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA

Ime i prezime: Dijala Halilagić

Naslov rada: Percepcija učinkovitosti zaštitnih mjera iz perspektive socijalnih radnika i žrtava nasilja u porodici

Vrsta rada: Završni magistarski rad

Broj stranica 70

Potvrđujem:

- da sam pročitao/la dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definirano Statutom Univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrirani studijski program I i II ciklusa i III ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- da sam svjestan/na univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na Univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- da sam jasno naznačio/la prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirao/la na sve izvore;
- da sam dosljedno naveo/la korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem potpune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- da sam odgovarajuće naznačio/la svaku pomoć koju sam dobio/la pored pomoći mentora/ice i akademskih tutora/ica.

Mjesto, datum

Potpis
